

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Tereza Paseková

**Přípustná míra zásahů do práva na soukromí,
ochrany osobních údajů a práva na informační
sebeurčení osob veřejného zájmu**

Diplomová práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Přípustná míra zásahů do práva na soukromí, ochrany osobních údajů a práva na informační sebeurčení osob veřejného zájmu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Čáslavi dne 7. prosince 2016

Tereza Paseková

Seznam zkratk:

- „LZPS“ - Listina základních práv a svobod
- „Evropská úmluva“ – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- „ESLP“ – Evropský soud pro lidská práva
- „ÚS“ – Ústavní soud ČR
- „OZ“ – zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D. za pomoc při výběru tématu, za odborné vedení diplomové práce i za jeho ochotu, cenné rady a připomínky.

Obsah

Úvod	5
1. Právo na soukromí	7
1.1 Právní úprava práva na soukromí.....	7
1.2 Povaha práva na soukromí	8
1.3 Právo na informační sebeurčení	10
1.4 Ochrana osobních údajů	11
1.5 Dílčí závěr	12
2. Omezitelnost práva na soukromí a svobody projevu	14
2.1 Střet práva na soukromí s právem na svobodu projevu	14
2.2 Přípustnost omezení práva na soukromí dle právních předpisů	14
2.3 Přípustnost omezení práva na svobodu projevu dle právních předpisů	16
2.4 Tzv. pětistupňový test ESLP	17
2.5 Test proporcionality	19
2.6 Dílčí závěr	20
3. Přípustná míra zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu	22
3.1 Status osoby, které se projev týká	22
3.2 Předchozí chování dotčené osoby	25
3.3 Do jaké míry projev přispívá k debatě o veřejném zájmu	26
3.4 Metoda získání informací a jejich věrohodnost	27
3.5 Obsah, forma a následky zveřejněné informace	29
3.6 Dílčí závěr	31
4. Judikatura českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva	32
4.1 Judikatura českých soudů.....	32
4.2 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.....	40
4.3 Dílčí závěr	43
Závěr	45

Úvod

Jako téma pro psaní své diplomové práce jsem si vybrala přípustnou míru zásahů do práva na soukromí, ochrany osobních údajů a práva na informační sebeurčení osob veřejného zájmu. Noviny, časopisy, televize, ale i další média nám dennodenně přinášejí informace ze soukromého života osob veřejného zájmu. Média v rámci plnění svého prioritního úkolu, jímž je informování o věcech veřejného zájmu, zasahují těmto osobám do práva na soukromí. Zajímá mne, zda pro tyto zásahy existují nějaké limity, či zda lze o osobách veřejného zájmu zveřejnit takřka cokoli. Cílem této práce je pokusit se najít prostřednictvím zákonné úpravy a samozřejmě také příslušné judikatury určitou hranici přípustnosti těchto zásahů. Chtěla bych zjistit, zda pro soudy existuje nějaké „vodítko“, podle kterého postupují při řešení kolize mezi právem na soukromí a svobodou projevu, která nastává ve vztahu mezi osobami veřejného zájmu na straně jedné a médii či jinými osobami na straně druhé. Jako výzkumné otázky jsem si stanovila otázky následující. Existuje určitá míra přípustnosti zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu? Mají soudy v rámci rozhodování kolizí mezi právem na soukromí osob veřejného zájmu a svobodou projevu tendenci přiklánět se spíše k ochraně soukromí? Rozhodují české vnitrostátní soudy v souladu s rozhodovací praxí ESLP? Je judikatura v této oblasti konstantní?

Právo na soukromí jako takové je zpracováno v mnoha zdrojích, ať již v komentářích, monografiích či odborných článcích. Mé pojetí práva na soukromí z hlediska aspektů soukromého a rodinného života a práva na informační sebeurčení u osob veřejného zájmu je téma úzké a specifické. Jak jsem měla možnost zjistit, jedná se o téma, které je v komentářích zmíněno velmi okrajově, většina monografií zaměřených na právo na soukromí tuto oblast opomíjí anebo ji zmíní pouze v pár větách. Při hledání odborných článků jsem nacházela články zaměřené sice na soukromí či svobodu projevu, ovšem z jiného aspektu, než je pojata tato diplomová práce. Hlavním mým zdrojem se tak stal komentář k listině základních práv a svobod od autorů Wagnerová, Šimíček, Langášek, Pospíšil a kolektiv, komentář k Evropské úmluvě o lidských právech od kolektivu Kosař, Bobek, Kmec, Kosař a Kratochvíl, dále monografie Svoboda projevu: principy, garance, meze od Michala Bartoně a samozřejmě také judikatura ESLP a ÚS.

Při zpracování tohoto tématu jsem se zaměřila na judikaturu českých soudů, zejména Ústavního soudu ČR, a také na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Pokusila jsem se zmapovat rozhodování těchto soudů, přičemž jako nejstarší rozhodnutí jsem použila

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva z roku 1986 (Lingens proti Rakousku) a naopak jako nejaktuálnější jsem zmínila nález Ústavního soudu ČR z roku 2015.

K hledání odpovědi na výše uvedené výzkumné otázky jsem při psaní použila metodu analytickou, a to k rozboru vybrané judikatury ESLP a českých vnitrostátních soudů, a dále metodu komparační k následnému srovnání těchto rozhodnutí.

Obsah této diplomové práce se člení do čtyř kapitol. V první kapitole se pokouším vymezit, co je to právo na soukromí, co vše lze pod něj zařadit a které jeho aspekty jsou z hlediska pojetí této diplomové práce stěžejní. V druhé kapitole se zabývám omezeností práva na soukromí a svobody projevu, neboť při zásazích do práva na soukromí osobám veřejného zájmu dochází ke střetu právě těchto dvou ústavně chráněných práv. Rovněž v této kapitole zmiňuji tzv. pětistupňový test a test proporcionality. Ve třetí kapitole rozebírám jednotlivá kritéria tzv. Axel Springer testu tak, jak jej vymezil Evropský soud pro lidská práva, neboť se jedná o kritéria, která jsou stěžejní pro posouzení, zda se jednalo o přípustný projev na adresu osoby veřejného zájmu či naopak nepřípustný. Obsahem poslední kapitoly jsou rozbor jednotlivých případů rozhodovaných českými vnitrostátními soudy a Evropským soudem pro lidská práva. Poté následuje závěr, kde se pokusím najít odpovědi na výzkumné otázky mnou stanovené.

1. Právo na soukromí

1.1 Právní úprava práva na soukromí

Pro Českou republiku je ode dne jejího vzniku, tj. od 1. 1. 1993, na mezinárodní úrovni závazný Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který je na základě čl. 10 Ústavy České republiky a nálezů Ústavního soudu ČR součástí našeho ústavního pořádku. Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezů totiž rozšířil do té doby taxativní výčet jednotlivých součástí našeho ústavního pořádku v čl. 112 odst. 1 Ústavy ČR a tím i náš ústavní pořádek o ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.¹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech garantuje právo na soukromí v čl. 17 odst. 1. Tento článek se zabývá zákazem „*svévolného zasahování do soukromého života*“, z čehož vyplývá, že určitý zásah do práva na soukromí není tímto mezinárodním paktem vyloučen. V tomto mezinárodně právním dokumentu nejsou uvedeny žádné konkrétní podmínky přípustného omezení práva na soukromí.

Právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence je dále obsaženo v čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy, která je rovněž na základě čl. 10 Ústavy České republiky součástí našeho právního řádu. V odst. 2 téhož článku Evropské úmluvy jsou taxativně vyjmenovány legitimní cíle, které opravňují státní orgán k zásahu do práva na soukromí (blíže kapitola 2.2).

V rámci Evropské unie je právo na respektování soukromého života zakotveno také v čl. 7 Listiny základních práv Evropské unie, přičemž i tento dokument zároveň upravuje možné omezení v uplatňování práv garantovaných touto Listinou (blíže kapitola 2.2).

Právo na soukromí je na ústavní úrovni garantováno Listinou základních práv a svobod, a to v Hlavě II., oddílu prvním, nazvaném Základní lidská práva a svobody, konkrétně v článku 7 odst. 1 a v článku 10 odst. 1, 2 a 3. Podle čl. 7 odst. 1 LZPS je nedotknutelnost soukromí zaručena, jeho omezení je možné jen v případech uvedených v zákoně (blíže kapitola 2.2). Podle čl. 10 odst. 1 LZPS má každý „*právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.*“, odst. 2 téhož článku říká, že každý má „*právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života*“. Dle čl. 10 odst. 3 LZPS má pak každý také „*právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů*

¹ Nález Pl.ÚS 36/01 ze dne 16. července 2002, uveřejněný pod č. 403/2002 Sb., bod VII. (získáno z databáze nalus.usoud.cz dne 18. dubna 2016).

o své osobě“. Čl. 10 LZPS slouží jako základ právního zakotvení práva na soukromí, který je doplněn jinými dílčími právy zakotvenými v Listině, jako právem na nedotknutelnost obydlí (čl. 12), listovním tajemstvím a tajemstvím přepravovaných zpráv (čl. 13).

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., upravuje právo na soukromí v § 3 odst. 2 písm. a) a dále pak v § 81 a násl. OZ. Dalšími vnitrostátními předpisy upravujícími tuto oblast jsou např. zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů či zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Ze všech těchto výše uvedených právních pramenů je zřejmé, že právo na soukromí je základní lidské právo, které je natolik významné, že je hodné právní ochrany na úrovni národní, evropské i mezinárodní. Je také jisté, že se z hlediska jeho omezitelnosti nejedná o právo absolutní.

1.2 Povaha práva na soukromí

Právo na soukromí je základní lidské právo, to znamená, že na rozdíl od občanských práv je dáno všem lidem bez ohledu na jejich státní občanství. Jedná se o ústavní právo, jehož důležitost lze dovodit i z jeho systematického zařazení do hlavy druhé, oddílu prvního Listiny základních práv a svobod, tedy před práva politická, hospodářská, sociální i kulturní. Toto veřejné subjektivní právo je, stejně jako ostatní základní lidská práva, přirozené a trvalé, tj. nezrušitelné, nezczizitelné, nepromlčitelné i nezadatelné.^{2,3}

Jak jsem již uvedla v předcházející kapitole, právo na soukromí je právem relativním, tj. omezitelným, proto je zřejmé, že může, a také že to není v praxi nic neobvyklého, přicházet do konfliktu s jinými ústavně zaručenými základními právy a svobodami, ale i s jinými legitimními cíli, jako např. ochrana zdraví, veřejná bezpečnost a ochrana pořádku. Pro mou diplomovou práci je stěžejní kolize mezi právem na soukromí u osob veřejného zájmu a právem na svobodu projevu médií. Při řešení vzniklého konfliktu je třeba posoudit a porovnat hodnoty, účely a cíle daných základních práv a svobod.⁴ Z toho je tedy zřejmé, že při posuzování, zda došlo určitým jednáním k zásahu do ústavně zaručeného práva, je nutné brát ohled na všechny okolnosti a souvislosti dané situace a rozhodně v mnoha případech nebude

² HLAVA PRVNÍ, Čl. 1 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ FOREJTOVÁ, Monika. In KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, s. 1031 (čl. 10 LZPS).

⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 281 – 282 (čl. 10 LZPS).

snadné dospět k jednoznačnému závěru. Tomu, jak je možné omezit právo na svobodu projevu a právo na soukromí, včetně podrobného rozboru testu proporcionality dle ÚS a tzv. pětistupňového testu, jenž je používán Evropským soudem pro lidská práva, se podrobně věnuji v následujících kapitolách.

Právo na soukromí je velice širokým pojmem a jeho definice tudíž není nijak jednoduchá. V žádném právním předpise neexistuje legální definice toho, co je to soukromí, tudíž je jeho vymezení z velké části ponecháno na judikatuře a také do značné míry na jisté kreativitě autorů různých monografií a článků. Mně osobně se líbí velmi prostá definice soukromí, jak ji ve svém článku použili již v roce 1890 Samuel D. Warren a Louis D. Brandeis. Tito dva američtí právníci definovali soukromí jako „right of the individual to be let alone“, v překladu něco jako právo jednotlivce být ponechán o samotě.^{5,6} Jinými slovy je soukromí „výrazem obecného práva na ochranu osobnosti, které přiznává každému autonomní oblast, ve které může bez rušivých vlivů jiných rozvíjet svoji individualitu“⁷.

Pod zastřešující termín „soukromí“ spadají jednotlivé aspekty práva na soukromí, např. právo na ochranu soukromého a rodinného života a intimity, právo na čest a důstojnost, soukromí prostorově vymezené, právo na informační sebeurčení jednotlivce, tělesnou a duševní integritu, právo na prvky tvořící identitu (např. jméno osoby), právo navazovat vztahy s jinými lidmi či ochranu důvěrnosti komunikace.⁸ Sám Ústavní soud ČR se k tomu ve své judikatuře vyjádřil tak, že je potřeba právo na soukromí vykládat extenzivně, například z hlediska důvěrnosti komunikace to znamená, že se ochrana nevztahuje jen na obsah zpráv sdělovaných prostřednictvím mobilního telefonu, ale i na údaje o volaných číslech, době hovoru a datu hovoru.⁹

Soukromí není jen něčím, co máme za zdmi svého vlastního domova. Ochrana soukromí na nás dopadá i ve vnějším světě, pokud z místa, ve kterém se zdržujeme je zřejmé, že chceme být sami, resp. s jinými lidmi, ale v soukromí, přičemž takovým místem může být např. hotelový pokoj, telefonní budka, oddělená část restaurace a zároveň se musí jednat o nějakou osobní situaci.¹⁰ Právo na soukromí je vůči jiným základním právům právem

⁵ WARREN, Samuel; BRANDEIS, Louis. The right to privacy. *Harvard Law Review* [online], 1890, V. IV., No.5 [cit. 1. března 2016]. Dostupné na <<http://faculty.uml.edu/sgallagher/Brandeisprivacy.htm>>.

⁶ „Překlad autor“.

⁷ HERCZEG, J. Případ Caroline von Hannover – zveřejnění fotografií ze života prominentů. *Právní rozhledy*, 23/2004, s. 877 (dostupné na beck-online)

⁸ WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 11.

⁹ MATES, Pavel; VANÍČEK, Zdeněk. Ochrana soukromí v nálezů Ústavního soudu. *Právní rozhledy* 8/2011, str. II (dostupné na beck-online).

¹⁰ HERCZEG, J. Případ Caroline von Hannover – zveřejnění fotografií ze života prominentů. *Právní rozhledy*, 23/2004, s. 877 (dostupné na beck-online).

subsidiárním v tom smyslu, že zajišťuje svobodu jednotlivce pro takové případy, kdy neexistuje pro ochranu jeho svobody nějaké speciální ustanovení. Účelem práva na soukromí je zajištění svobody.¹¹ Ve své diplomové práci se zabývám přípustnými zásahy do práva na soukromí u osob veřejného zájmu, tudíž se zaměřím na ty aspekty práva na soukromí, do kterých se veřejně známým osobám typicky zasahuje, tedy na ochranu jejich soukromého a rodinného života, práva na čest, důstojnost a práva na informační sebeurčení.

1.3 Právo na informační sebeurčení

Z judikatury Ústavního soudu České republiky vyplývá, že právo na informační sebeurčení je součástí práva na soukromí. Právo na informační sebeurčení v podstatě znamená, že každá osoba má právo se sama rozhodnout, zda bude nějaké informace o sobě a svém životě sdělovat a zveřejňovat či naopak uchovávat v soukromí, popř. má daná osoba právo určit, kde a jak konkrétní údaje o své osobě zveřejní.¹²

V rámci Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Evropské úmluvy a Listiny základních práv a svobod Evropské unie není výslovně tento aspekt práva na soukromí upraven, avšak vztahují se na něj automaticky ustanovení týkající se práva na soukromý a rodinný život. V rámci Listiny základních práv a svobod je právo na informační sebeurčení upraveno v čl. 10 odst. 3 tak, že: „každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě“.

Informační sebeurčení, jako aspekt práva na soukromí, souvisí se svobodou jednotlivce a s jeho právem svobodně se rozhodnout, které informace o sobě učiní veřejnými. Neznamená to ale, že právo na informační sebeurčení je právem absolutním. Jsou situace, kdy jednotlivec nemůže zveřejňování informací o svém soukromém životě ovlivnit. Musíme rozlišovat mezi sférou soukromou a sociální (tj. sféra společenská, občanská a profesionální). Naprosté informační sebeurčení platí ve sféře ryze soukromé, zde může být i zveřejnění pravdy neoprávněným zásahem do práva na soukromí (např. fotografické zachycení politického činitele, jak se koupe nahý). V této ryze soukromé sféře má člověk právo na to určit, které informace o sobě zveřejní. Naopak jiná pravidla platí pro sféru sociální. V sociální sféře totiž neplatí informační sebeurčení absolutně, pravdu je zásadně přípustné zveřejňovat. Klíčovým aspektem pro dovolený zásah do práva na soukromí ve sféře sociální je oprávněný

¹¹ WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 279 – 291 (čl. 10 LZPS).

¹² Nález Pl.ÚS 24/10 ze dne 22. března 2011, bod 29 (získáno 18. 11. 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

veřejný zájem na daných informacích. Když se budu držet výše uvedeného příkladu o politickém činiteli, pak by typickou ukázkou z jeho sféry sociální byla informace o jeho majetku a vzdělání. Činnost politického reprezentanta je předmětem veřejného zájmu z důvodu veřejné kontroly, proto musí politik počítat s většími zásahy do svého soukromí. Informace o vzdělání politika může vést k veřejné diskusi o tom, zda je konkrétní člověk způsobilý pro výkon své funkce a z informací o jeho majetku můžeme usuzovat, zda umí jednat hospodárně a zda své jmění nabyt z poctivých zdrojů.¹³

Je zřejmé, že u jednotlivých osob veřejného zájmu se vnímání hranice, za kterou začíná jejich soukromí, liší. Co některá osoba bez váhání sděluje celému světu, si jiná osoba střeží jako své soukromí. Důležitým faktorem při sdělování informací o svém soukromém životě je osobnost konkrétního člověka. Míra údajů, které o sobě sdělí například soudce nebo advokát, tedy osoby, jejichž hlavní činnost spočívá v něčem jiném než v tom „být slavným“, bude rozhodně menší, než např. u herců nebo modelek, pro něž je sláva, a tedy známost, hlavním zdrojem finančních příjmů. Bez ohledu na to, kolik toho chce konkrétní osoba veřejného zájmu o sobě sama ze své vůle veřejně sdělit, hraje významnou roli veřejný zájem na informacích o této osobě. Samozřejmě výkon povolání není jediným faktorem k posouzení přípustnosti zásahu do soukromí, další faktory, včetně statusu osoby, do jejíhož práva na soukromí je zasazeno, rozebírám detailně níže.^{14,15}

1.4 Ochrana osobních údajů

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Evropská úmluva a Listina základních práv a svobod Evropské unie stejně jako v případě práva na informační sebeurčení, neupravuje výslovně právo na ochranu osobních údajů. Tyto právní dokumenty nahlíží na právo na soukromý život jako na zastřešující pojem i pro právo na ochranu osobních údajů. Speciálně je však právo na ochranu osobních údajů zakotveno v čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod takto: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě“.¹⁶

Daná problematika je pak speciálně upravena zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Tento vnitrostátní předpis charakterizuje osobní údaj v § 4 písm. a) jako „*jakoukoli informaci týkající se určeného nebo určitelného*

¹³ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich. In KNAP, Karel a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004, s. 334- 335.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ MORAVEC, O. *Mediální právo v informační společnosti*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 143 – 144.

¹⁶ Hlava II., oddíl 1., čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

subjektu údajů, přičemž subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu“. Jinými slovy je osobní údaj jakýkoli údaj, na základě kterého je možno identifikovat nějakou konkrétní osobu. Při posuzování toho, zda se jedná o osobní údaj či nikoli je nutné přihlížet ke všem objektivním skutečnostem daného případu.¹⁷

Pokud použijeme nějaký obecný údaj, např. národnostní či rasovou příslušnost jako Čech, Němec nebo muslim, nejedná se o informaci, která by nás zavedla k jedné konkrétní osobě, tudíž se nejedná o osobní údaj. Pokud ale mluvíme např. o rodném čísle, je nepochybné, že se o osobní údaj jedná. Osobním údajem je nejen informace, která nás přímo odkáže na konkrétní osobu, ale také informace, která nás zavede k určité osobě nepřímo, tedy po vynaložení nějakého většího úsilí. Příkladem takového vynaložení úsilí je situace, kdy máme k dispozici fotografii neznámého člověka a ke zjištění jeho identity musíme trochu „pátrat“, např. prohledat různé webové stránky. Mezi osobní údaje patří také datum narození, telefonní číslo, číselné označení studenta, formální hodnocení a posudky, vzhled dané osoby a další.¹⁸

Jméno a příjmení podle mě samo o sobě zákonnou definici osobního údaje nenaplnuje, protože v České republice se osob se stejným jménem a příjmením vyskytuje ve většině případů více. Pro představu, dle statistik Ministerstva vnitra České republiky aktualizovaných ke dni 2. 2. 2016, je v současné době na území ČR evidováno 577 osob s příjmením Paseková a nejčastější české příjmení Novák se vyskytuje dokonce celkem 33 880krát.¹⁹ Pak jsou ale jména a příjmení, která v každém z nás automaticky v souvislosti s výkonem jejich povolání evokují představu konkrétního člověka, tudíž v souvislosti s nimi není potřeba žádný další doplňující údaj, abychom došli k závěru, že se jedná o osobní údaj, jedná se samozřejmě o osoby veřejného zájmu, např. Karel Gott – zpěvák.

1.5 Dílčí závěr

Určité povědomí o tom, co právo na soukromí znamená a co všechno v sobě zahrnuje, možná máme. Ve chvíli, kdy se nás ovšem někdo skutečně zeptá, co je to právo na soukromí,

¹⁷ NONNEMANN, František. In KUČEROVÁ, A.; NOVÁKOVÁ, L.; FOLDOVÁ, V.; NONNEMANN, F.; POSPÍŠIL, D.; *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. S. 52, § 4 odst. 1 (získáno z databáze beck-online).

¹⁸ Tamtéž, s. 53- 55, § 4 odst. 1 (získáno z databáze beck-online).

¹⁹ Statistika přehledu četnosti všech příjmení v České republice uveřejněná na webových stránkách Ministerstva vnitra České republiky <<http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>> [aktualizováno ke dni 2. 2. 2016] (získáno 3. 3. 2016).

uvědomíme si, že definovat jej pro nás rozhodně snadné není. S odpovědí na tuto otázku nám nepomůže ani zákon, protože žádná legální definice tohoto práva neexistuje. Pojem soukromí je pojmem velmi širokým a těžko definovatelným. Ústavní soud ČR a ESLP vymezují právo na soukromí výčtem různých aspektů, které toto právo v sobě zahrnuje, např. ochranu rodinného života, korespondence, obydlí, informační sebeurčení jednotlivce, právo na čest a důstojnost. Z hlediska zaměření mé diplomové práce na zásahy do soukromí u osob veřejného zájmu je pro mě klíčový zejména aspekt ochrany rodinného života, práva na čest a důstojnost a práva na informační sebeurčení jednotlivce. Co se týče právní úpravy, právo na soukromí, včetně svých dílčích aspektů, je zakotveno na úrovni národní, evropské i mezinárodní.

2. Omezení práva na soukromí a svobody projevu

2.1 Střet práva na soukromí s právem na svobodu projevu

Omezení základních lidských práv samo o sobě není ničím negativním, naopak se jedná o logický dopad jejich působení. Je běžné, že v praxi velmi často nastává střet různých práv a svobod. Základní práva a svobody jsou v podstatě obecné principy, jejichž hranice nejen, že nejsou vždy jasné, ale navíc se i různě prolínají, tudíž i narušují. Jejich omezení je tedy jedinou možností, jak mohou vedle sebe tato práva existovat. Platí zde obecná právní zásada, že svoboda jednoho člověka končí tam, kde začíná svoboda jiného. Problém nastane v případě, že se nejedná o pouhé omezení práva, nýbrž o jeho porušení, které je zásahem protiústavním. Kam až může které základní právo či svoboda v omezování jiného základního práva či svobody zajít, je určeno jejich hodnotou a významem. Jak právo na soukromí, tak právo na svobodu projevu jsou ústavně garantovaná základní lidská práva, proto nelze automaticky určit, které z nich má „vyšší právní sílu“ a tudíž by mělo být upřednostněno na úkor druhého. V těchto situacích bude vždy záležet na konkrétním případě a jeho okolnostech.²⁰ Pokud se do vzájemného konfliktu dostane základní právo či svoboda s jiným základním právem či svobodou, pak ESLP řeší danou situaci pomocí tzv. pětistupňového testu, zatímco Ústavní soud ČR užívá test proporcionality. Oběma testům se věnuji v této kapitole. Pro mou diplomovou práci je stěžejním tzv. Axel Springer test, neboť se jedná o speciální test, který ESLP užívá k posuzování kolize mezi právem na soukromí a svobodou projevu. Tzv. Axel Springer test rozebírám podrobně v 3. kapitole této práce.

2.2 Přípustnost omezení práva na soukromí dle právních předpisů

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech sice zakotvuje právo na soukromí, ovšem žádné bližší podmínky přípustnosti jeho omezení zde nenajdeme. Naproti tomu v čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy je zakotvena přípustnost zásahů státního orgánu do práva na respektování soukromého a rodinného života jednotlivců. Přípustnost takového zásahu vyžaduje kumulativní splnění tří podmínek – zásah je v souladu se zákonem, je nezbytný v demokratické společnosti a sleduje některý z následujících legitimních cílů – *„národní bezpečnost, veřejná bezpečnost, hospodářský blahobyt země, ochrana pořádku a předcházení zločinnosti, ochrana zdraví, morálky, nebo práv a svobod druhých“*. Ustanovení

²⁰ BARTOŇ, Michal. In KLÍMA, Karel a kol. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 495.

čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy je pak ještě posíleno čl. 18 Evropské úmluvy, kde je znovu zopakována myšlenka zákazu zneužití omezení těchto práv k jinému účelu, než pro který byla určena. Tento článek vidím jako jakousi další pojistku proti případnému zneužití omezení práva na soukromí. Listina základních práv Evropské unie upravuje možnost omezení výkonu práv a svobod v čl. 52 odst. 1, kde stanoví, že „omezení musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod“. Omezení jsou přípustná, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Evropská unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého, a to za podmínky dodržení zásady proporcionality (přiměřenosti).²¹

Co se týče Listiny základních práv a svobod, v čl. 4 najdeme obecná pravidla pro omezení základních lidských práv a svobod. V čl. 4 odst. 2 LZPS je stanoveno, že: „Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem.“ Tam, kde LZPS nestanovuje přímo legitimní cíle omezení základního práva, jako právě u práva na soukromí, má zákonodárce větší míru pro své uvážení než je tomu např. u práva na svobodu projevu, kde jsou taxativně vyjmenovány legitimní cíle pro její omezení.²² Zákaz diskriminace jednotlivců při aplikaci zákonných omezení základních práv a svobod vyplývá z čl. 4 odst. 3 LZPS. A konečně z čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod vyplývá, že musíme dbát na podstatu a smysl základních práv a svobod a že jejich omezování nesmí být zneužíváno.

Do práva na soukromí člověka můžeme dle § 84 a 86 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zasáhnout, pokud s tím daný člověk vysloví souhlas. Jsou ale případy, kdy člověka chráníme před sebou samým a ve kterých souhlas se zásahem do svých práv nemá žádný význam²³, to ale pro právo na soukromí neplatí a tudíž můžeme říci, že: „Platně udělené svolení fyzické osoby se zásahem do všeobecného osobnostního práva vylučuje neoprávněnost tohoto zásahu.“²⁴ Občanský zákoník zároveň taxativně upravuje případy, ve kterých není potřeba vyžádat souhlas dotčené osoby k šíření její podoby a informací o jejím soukromém životě, neboli tzv. zákonné licence. Z těchto zákonných licencí se pro účely

²¹ Kapitola VII, čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv EU

²² WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 128, bod 19 (čl. 4 LZPS).

²³ Např. § 93 odst. 1, věta druhá zák. č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů: „Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.“

²⁴ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jirí; JEHLIČKA, Oldřich. In KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jirí; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Pavel; PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004, s. 111.

zkoumání zásahu do soukromí osob veřejně známých uplatní tzv. zpravodajská licence upravená v § 89, která opravňuje novináře ke zveřejnění podobizny, zvukového či obrazového záznamu pro veřejné účely i bez souhlasu dotčené osoby, a to přiměřeným způsobem a zároveň nikoli v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.²⁵ Podmínkou pro aplikaci zpravodajské licence je to, že se jedná o „zprostředkování, ať již formou informace či kritiky, aktuálních událostí veřejného zájmu, které se staly ve vlastním státě či v zahraničí, přičemž na zprostředkování této informační (zpravodajské) hodnoty má společnost oprávněný zájem“.²⁶

2.3 Přípustnost omezení práva na svobodu projevu dle právních předpisů

Právo na svobodu projevu je stejně jako právo na soukromí právem omezitelným. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966 zakotvuje přípustnost omezení tohoto práva v čl. 19 odst. 3 tak, že se musí jednat o „omezení, které stanoví zákon a které je nutné k respektování práv nebo pověsti jiných či k ochraně národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky“.

Dalším právním dokumentem, který upravuje omezení tohoto práva, je Evropská úmluva, která tak činí v čl. 10 odst. 2. Podle tohoto článku je možné omezení svobody projevu, pokud je to „nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci“. Stejně jako u práva na respektování soukromého a rodinného života, uplatní se i zde zákaz zneužití práva dle čl. 17, konkrétně zákaz omezení práv ve větším rozsahu, než Evropská úmluva připouští, a zákaz svým jednáním popírat jakékoli právo zde zakotvené.

Listina základních práv EU připouští omezení svobody projevu v čl. 52 a čl. 54 za podmínek, že se jedná o omezení stanovené zákonem, které respektuje podstatu práv a svobod, omezení je přiměřené, nezbytné a v zároveň je v obecném zájmu nebo v zájmu ochrany práv a svobod druhých. Čl. 54 Listiny základních práv EU obsahuje zákaz zneužití práv, který se ve své podstatě shoduje se zákazem zneužití práv v čl. 17 Evropské úmluvy, proto není třeba ho více rozebírat. Podmínky, za nichž lze zasáhnout do práva na svobodu

²⁵ NONNEMANN, František. Právní úprava ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku a její vztah k ochraně osobních údajů, Právní rozhledy, č. 13 – 14, 2012, s. 505.

²⁶ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jirí; JEHLIČKA, Oldřich. In KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jirí. JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Pavel; PLECITY, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004, s. 117.

projevu, jsou pak také stanoveny v čl. 17 odst. 4 LZPS takto: *Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti*“. Z toho tedy vyplývají 3 kumulativní podmínky pro omezení svobody projevu: zásah do svobody projevu musí být stanoven zákonem, musí se jednat o zásah, který je v demokratické společnosti nezbytný a zároveň zásah sleduje legitimní cíl.

Když srovnám legitimní cíle obsažené v Evropské úmluvě a v Listině základních práv a svobod, jedná se obsahově o legitimní cíle totožné, jen s tím rozdílem, že jejich výčet v Evropské úmluvě je podrobnější.

2.4 Tzv. pětistupňový test ESLP

Evropský soud pro lidská práva používá ve své judikatuře tzv. pětistupňový test. Tento test slouží soudu k posouzení přípustnosti zásahu do práv garantovaných v čl. 8 – 11 EÚLP, tedy jak do práva na respektování soukromého a rodinného života, tak svobody projevu. Svůj název tento test získal díky tomu, že si během něho soud musí položit 5 následujících otázek:

- 1) *„Spadá projednávaný případ pod rozsah namítaného článku EÚLP?*
- 2) *Došlo k zásahu do namítaného práva stěžovatele?*
- 3) *Byl tento zásah v souladu se zákonem?*
- 4) *Sledoval tento zásah alespoň jeden z legitimních cílů?*
- 5) *Byl tento zásah nezbytný v demokratické společnosti?*“²⁷

U prvních dvou otázek nese důkazní břemeno stěžovatel a u zbylých tří otázek pak vláda daného státu. V praxi se z pětistupňového testu stává spíše test třístupňový, protože prvními dvěma kroky se soud v rozsudku příliš nezabývá, většinou je v odůvodnění dokonce opomíjí. Nemůžeme ale dojít k závěru, že ESLP první dva kroky ignoruje, nýbrž je zřejmé, že pokud soud první dva kroky v odůvodnění nezmíní, namítané právo stěžovatele bylo porušeno, neboť problematická záležitost by byla soudem právě nejvíce rozebírána. Jednotlivým otázkám, které si ESLP musí položit, se věnuji v následujících podkapitolách.²⁸

2.4. a) Spadá daný případ pod některý článek Evropské úmluvy?

Tuto základní otázku – zda daný případ spadá pod některý článek Evropské úmluvy si ESLP musí položit automaticky, přestože ji pak v odůvodnění ani nezmíní, protože odpověď

²⁷ KOSAŘ, David. In BOBEK, M; KMEC, J; KOSAŘ, D; KRATOCHVÍL, J; *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 100.

²⁸ Tamtéž, s. 100 – 101.

na ní zakládá jeho příslušnost. Pokud dojde k zásahu do práva, které není Úmluvou garantováno, jen těžko mohlo dojít k jejímu porušení. ESLP vykládá práva zakotvená v Úmluvě extenzivně, tudíž i právo na respektování soukromého a rodinného života je chápáno velmi široce.²⁹

2.4. b) Existence zásahu

V tomto kroku je rozhodující zjistit, zda skutečně došlo k zásahu do práva jednotlivce. Není příliš časté, aby ESLP shledal, že k zásahu nedošlo. Pojem zásahu je vnímán Evropským soudem pro lidská práva velmi široce. Jak již uvedeno výše, důkazní břemeno zde má stěžovatel. S posouzením existence zásahu nebývají v praxi žádné větší problémy.³⁰

2.4. c) Zásah v souladu se zákonem – test legality

Pojmy v „souladu se zákonem“, nebo „stanoví zákon“ („prescribed by law“) musíme vykládat v souladu s judikaturou ESLP. Místo slova „zákon“ by bylo vhodnější používat slovo „právo“, zásah totiž musí být v souladu s právem. ESLP říká, že termín „zákon“ je třeba chápat v materiálním smyslu, tedy jako právo psané (zákony, podzákonné právní předpisy, obecné normativní akty vydané profesními komorami), ale i nepsané, včetně „práva soudcovského“³¹. Kritérii kladenými na přípustnost zásahu jsou – existence právního základu, přičemž nezáleží na tom, zda je tento právní základ zakotven přímo v právu vnitrostátním a dále pak právo musí být dostupné, předvídatelné a jasné.³²

2.4. d) Legitimní cíl – test legitimacy

K tomu, aby zásah do základního práva byl oprávněný, musí sledovat některý z tzv. legitimních cílů. Tyto legitimní cíle vyjmenovává sama Evropská úmluva, jejich taxativní výčet obsahuje jak ustanovení o právu na respektování soukromého a rodinného života, tak ustanovení, které garantuje svobodu projevu. Jednotlivé legitimní cíle pro omezení práva na právo na soukromí a svobodu projevu jsem vymezila v kapitole 2., bodě 2.2 a 2.3, tudíž je zde nebudu znovu jmenovitě uvádět. Právo na respektování soukromého a rodinného života a

²⁹ KOSAŘ, David. In BOBEK, M; KMEC, J; KOSAŘ, D; KRATOCHVÍL, J; *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 102 – 103.

³⁰ Tamtéž, s. 104.

³¹ Tamtéž, s. 105.

³² Tamtéž, s. 105 – 109.

svoboda projevu mají jako společný legitimní cíl zakotvenu i ochranu práv a svobod jiných a ochranu pověsti.³³

2.4. e) Nezbytnost v demokratické společnosti

Tento poslední krok přezkoumává ESLP nejpodrobněji. Dle judikatury Evropského soudu je zásah nezbytný, pokud odpovídá „naléhavé společenské potřebě, tj. důvody zásahu musí být relevantní a dostačující, a zásah je přiměřený sledovanému legitimnímu cíli“³⁴. ESLP zejména přihlíží k „důležitosti chráněného práva, důležitosti zájmu sledovaného zásahem a k rozsahu daného zásahu.“³⁵ Zároveň ale ESLP nezapomíná na doktrínu „margin of appreciation“ (prostor smluvních stran pro uvážení), dle které sice smluvní strany mají určitý prostor pro vlastní uvážení, ale tento prostor není bezbřehý a Evropský soud je právě tím subjektem, který ve finále nezbytnost zásahu v demokratické společnosti posoudí.³⁶

2.5 Test proporcionality

Na rozdíl od ESLP, Ústavní soud ČR nepoužívá při posuzování zásahu do ústavně chráněného práva či svobody tzv. pětistupňový test, nýbrž tzv. test proporcionality, resp. přiměřenosti. Princip proporcionality byl Ústavním soudem poprvé použit v nálezu z roku 1994, přestože v celém jeho znění nenajdeme ani jednou zmíněno slovo *test*, ani slovo proporcionalita.³⁷ To tedy znamená, že test proporcionality při kolizi ústavních práv a svobod aplikujeme v našem právním prostředí již více než 22 let.

Test proporcionality je ve své základní podobě třístupňový. Těmito třemi základními stupni k „*absolvování*“ testu proporcionality jsou: vhodnost, potřebnost a proporcionalita v užším slova smyslu. Vhodností se myslí to, zda je daný prostředek skutečně způsobilý k dosažení požadovaného cíle (tedy v tomto případě ochrany jiného základního práva či svobody). Aby byl naplněn předpoklad potřebnosti, musí být daný prostředek buď jediným možným prostředkem k dosažení cíle nebo z hlediska míry zásahu do jiného ústavního práva či svobody tím nejšetrnějším. A konečně třetí předpoklad, jímž je proporcionalita v užším smyslu, můžeme nahradit synonymem přiměřenosti, tedy zda je prostředek, kterým chceme

³³ KOSAŘ, David. In BOBEK, M; KMEC, J; KOSAŘ, D; KRATOCHVÍL, J; *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 110 – 113.

³⁴ Tamtéž, s. 115.

³⁵ Tamtéž, s. 116.

³⁶ Tamtéž, s. 113 – 116.

³⁷ Nález Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. října 1994 (získáno 20. prosince 2015 z databáze NALUS)

daného cíle dosáhnout, k tomu cíli také přiměřený.³⁸ V rámci testu proporcionality se Ústavní soud ČR zabývá i tím, zda byl zásahem sledován legitimní cíl.³⁹

Ústavní soud ve své judikatuře klade důraz nejen na pojmy jako vhodnost, potřebnost a proporcionalita, nýbrž vyzdvihuje i význam tzv. optimalizace, tj. zachování obou kolidujících práv, resp. svobod, v co největším rozsahu. To lze konečně dovést i přímo ze samotného textu Listiny základních práv a svobod (čl. 4 odst. 4 LZPS), který výslovně zmiňuje požadavek na šetření podstaty a smyslu základních práv.⁴⁰

2.6 Dílčí závěr

Právo na soukromí je jednoznačně právem omezitelným, stejně jako právo na svobodu projevu, které do práva na soukromí často zasahuje. Míra, do jaké je omezení práva na soukromí přípustné, není zcela jednoznačně určitelná. Při posuzování přípustné míry zásahu do základního práva, tedy i do práva na soukromí, používá ESLP tzv. pětistupňový test, kdežto pro judikaturu Ústavního soudu ČR je místo toho typický tzv. test proporcionality.

Na první pohled se to jeví tak, že test, který používá při svém rozhodování ESLP, je rozsáhlejší, protože má pět stupňů na rozdíl od třístupňového testu užívaného Ústavním soudem ČR. ESLP ale v odůvodnění první dva stupně prakticky neřeší. Prvním stupněm je, že dané právo je garantováno některým z článků Evropské úmluvy a druhým stupněm je, že došlo k zásahu do tohoto Evropskou úmluvou garantovaného práva. Jedná se o tak stěžejní body, že kdyby nebyly naplněny, nemělo by další zkoumání přípustnosti zásahu do práva na soukromí žádný smysl. Test proporcionality tyto dva body výslovně nezmiňuje, ale logicky vzato je Ústavní soud ČR při svém rozhodování musí také zvážit.

Odlišností zde samozřejmě je, že Ústavní soud ČR se nezajímá primárně o zakotvení daného práva v Evropské úmluvě, ale v Listině základních práv a svobod. Právo na soukromí je ovšem garantováno jak v Evropské úmluvě, tak v LZPS, tudíž v těchto bodech faktická nerovnost mezi testy není. Třetím stupněm testu, který užívá ESLP, je soulad zásahu s právem psaným, nepsaným i soudcovským, což je požadavek, který se liší od toho, co vyžaduje

³⁸ BARTOŇ, Michal. In KLÍMA, Karel a kol. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 495.

³⁹ WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 130, bod 26 (čl. 4 LZPS).

⁴⁰ HOLLÄNDER, Pavel. In DANČÁK, Břetislav; ŠIMÍČEK, Vojtěch a kol. *Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2000. S. 24 – 25.

Ústavní soud ČR. Z čl. 4 odst. 2 LZPS totiž vyplývá, že základní práva a svobody lze omezit pouze zákonem.

ESLP také jako čtvrtý stupeň testu zvažuje, zda zásah do základního práva sleduje legitimní cíl, což Ústavní soud ČR v rámci probíhajícího testu proporcionality rovněž činí. Posledním posuzovaným stupněm v rámci pětistupňového testu je nezbytnost daného zásahu v demokratické společnosti, jinými slovy musí zásah odpovídat naléhavé společenské potřebě a zároveň musí být také přiměřený sledovanému cíli, což se v podstatě shoduje obsahově s požadavky kladenými na přípustný zásah do základního práva či svobody dle testu proporcionality, a to s vhodností, potřebností a s proporcionalitou v užším slova smyslu. Z tohoto srovnání vyplývá, že ačkoli při zkoumání přípustné míry zásahu do základního práva či svobody vychází oba soudy z jiného testu, jedná se v podstatě o testy totožné s těmi zanedbatelnými rozdíly, že každý má jiný název a jednotlivé požadavky na přípustný zásah jsou jinak přeskupeny. Z teoretického hlediska se tedy Ústavní soud ČR od rozhodovací praxe ESLP neodchyluje, neboť při posuzování přípustné míry zásahu jsou pro něj stěžejní stejné atributy.

3. Přípustná míra zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu

Při řešení kolize mezi ústavně garantovanými základními právy na soukromí a svobodou projevu je třeba brát ohled na konkrétní okolnosti daného případu, rozhodujícími faktory jsou zejména tyto: status osoby, které se projev týká, obsah projevu, dále kdy, kde a kým byl výrok pronesen, zda se jedná o hodnotový soud nebo skutkové tvrzení, zajímat nás musí také míra expresivity a klíčovým je samozřejmě racionální základ projevu, resp. kritiky.⁴¹ Když v dané kauze posoudíme tyto jednotlivé aspekty, stále nemáme zcela jasnou odpověď na otázku, zda se jedná o zásah ústavně konformní či o zásah protiústavní. Toto následné posouzení jistě závisí na ustálené rozhodovací praxi a nejspíš často i na úsudku konkrétního soudce o tom rozhodujícího.

Pro určení přípustné míry zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu je stěžejním tzv. Axel Springer test, který byl zaveden Evropským soudem pro lidská práva v rozhodnutí Axel Springer AG proti Německu. Axel Springer test stanovuje šest kritérií, která se při kolizi práva na soukromí a svobody projevu uplatní, a to status osoby, které se projev týká, předchozí chování této osoby, dále pak do jaké míry daný projev přispívá k debatě o veřejném zájmu, dále pak metoda získání informací a jejich věrohodnost, samozřejmě také obsah, forma a následky zveřejněného projevu a jako poslední kritérium se posuzuje závažnost (přísnost) sankce, která může být za projev uložena.⁴² Jednotlivé aspekty, které je třeba při posuzování zásahu do práva na soukromí vzít v úvahu, budu v této kapitole podrobně rozebírat.

3.1 Status osoby, které se projev týká

Prvním kritériem, které budu rozebírat, a které je pro mou diplomovou práci jedním z nejtěžejnějších, je status osoby, o které daná kritika pojednává. Status osoby, do jejíhož soukromí bylo prostřednictvím výkonu práva na svobodu projevu zasaženo, je jedním z klíčových faktorů pro posouzení, zda se jedná o zásah dovolený či nedovolený, protože soukromá osoba požívá větší ochrany svého práva na soukromí než osoba veřejného zájmu. Osoba veřejného zájmu tak musí oproti soukromé osobě snést vyšší míru zásahů do svého

⁴¹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 243.

⁴² Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 89 – 95 (získáno 26. dubna 2016 z databáze HUDOC).

práva na soukromí.⁴³ Z toho je tedy zřejmé, že v rámci zkoumání přípustné míry těchto zásahů u osob veřejného zájmu nemohu vycházet z jakýchkoli rozhodnutí týkajících se zásahu do práva na soukromí, nýbrž musím vycházet pouze z těch, která se týkají kauzy zaměřené na osobu veřejného zájmu. Pojem osoba veřejného zájmu, který jsem použila v názvu své diplomové práce, v sobě zahrnuje dva náhledy na tuto osobu – jednak se může jednat o osobu veřejně činnou a jednak o osobu veřejně známou. Toto rozlišování má význam z toho důvodu, že tyto dvě skupiny osob veřejného zájmu požívají rozdílné míry ochrany při zásazích do jejich soukromého života.⁴⁴

Osoby veřejně činné jsou osoby, které jsou známé pro výkon své veřejné funkce, typickým příkladem jsou politici, soudci, představitelé ozbrojených složek či veřejně známí státní úředníci. Tyto osoby se svým jednáním „podílejí na chodu veřejné moci, resp. státního mechanismu“⁴⁵. Už při nástupu do své funkce si musí být vědomi, že ve svém postavení budou objektem častého hodnocení a kritiky.⁴⁶ Vrcholné představitele naší politické scény zná každý z nás, nebo by tomu tak alespoň mělo být, proto je zřejmé, že v případě vrcholných politiků se rozhodně jedná o osoby veřejného zájmu. Jak je to ale s politiky na úrovni místní? Někteří hejtmané krajů jsou veřejně známí, ale je to spíše z důvodu jejich působení na úrovni politiky celostátní, např. současný hejtman pro Jihomoravský kraj JUDr. Michal Hašek či bývalý hejtman pro Středočeský kraj MUDr. David Rath. Co ale např. starostové jednotlivých obcí, jejichž jména, natož podobu neznáme? V této věci judikoval Ústavní soud ČR, že osobou veřejného zájmu jsou nejen politici celostátní, ale i místní.⁴⁷ Kontrola veřejně činných osob je v zájmu nás všech a v zájmu fungování demokracie jako takové. V rámci této kontroly mají významnou roli veřejné sdělovací prostředky, které svou činností informují společnost a přispívají tak k veřejné debatě, která je nezbytná pro řádné fungování demokracie. Není bezdůvodné, že se média obecně označují za hlídací psy demokracie.⁴⁸

Druhou skupinu osob tvoří osoby veřejně známé. Tyto osoby se odlišují od osob veřejně činných tím, že jsou mediálně známé, přestože se nepodílejí na chodu veřejné moci a nezastávají žádnou veřejnou funkci. Do této kategorie tedy spadají například známí sportovci, umělci, novináři. Soukromí osob veřejně známých je chráněno více než soukromí osob veřejně činných. Zjednodušeně se dá říci, že důvodem této odlišné míry přípustných zásahů je

⁴³ Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 91 (získáno 26. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 244.

⁴⁶ Nález IV. ÚS 1511/113 ze dne 20. května 2014, bod 34 (získáno získáno 18. října 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

⁴⁷ Nález IV. ÚS 23/05 ze dne 17. července 2007, bod 26 (získáno 17. listopadu 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

⁴⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 244 – 247.

to, že zájem na informacích ohledně osob veřejně známých je spíše záležitostí naší zvědavosti, kdežto zájem o informace týkající se politiků a jiných osob zastávajících veřejné funkce jsou klíčové pro kontrolu řádného fungování státu a demokracie.⁴⁹

Ústavní soud ve své judikatuře neodlišuje osobu veřejně činnou od osoby veřejně známé, proto i já ve své diplomové práci používám nadřazený pojem „osoby veřejného zájmu“. Podle mého názoru se v tomto případě nejedná o zcela správný přístup Ústavní soudu ČR, neboť mezi osobu veřejně známou a osobou veřejně činnou je z hlediska míry přípustných zásahů do práva na soukromí rozdíl. Záleží na konkrétních okolnostech daného případu, přesto obecné východisko je takové, že osoba veřejně činná je povinna snést větší míru těchto zásahů než osoba veřejně známá. Můžeme tedy shrnout, že osoba veřejného zájmu je osoba působící ve veřejném životě, vykonávající nějakou veřejnou činnost a v důsledku té je veřejně známá. Jako konkrétní příklad osoby veřejného zájmu lze uvést politiky, a to jak celostátní, tak místní, dále úředníky, soudce, advokáty, popř. kandidáty a čekatele na tyto funkce a samozřejmě pak také osoby činné v showbyznysu jako např. herce, zpěváky atd. a v podstatě i všechny jiné osoby, které upoutávají veřejnou pozornost.⁵⁰

Zároveň je samozřejmě možné dělení těchto osob i na základě jiných hledisek, např. na ty osoby, které se staly společensky známými na základě projevu své vůle, tj. z vlastního rozhodnutí, vědomě a úmyslně – např. politici, herci, zpěváci a na ty, které se staly předmětem zájmu veřejnosti, aniž by chtěli – např. potomci známých lidí či jiní jejich rodinní příslušníci, oběti dopravních nehod atd. První skupina osob musí logicky počítat s většími zásahy do svého práva na soukromí, protože při projevu své vůle stát se známými konkludentně projevíly souhlas s tím, aby o nich byla veřejnost informována. Na druhou stranu osoby, o kterých média informují bez ohledu na jejich skutečnou vůli, žádný takový konkludentní souhlas nedaly, a proto si zasluhují větší míru ochrany před zásahy do jejich soukromí.⁵¹

Zvláštním případem je postavení soudců jakožto osob veřejného zájmu. V rozhodování ESLP je v této oblasti vidět jasný vývoj. Na počátku se ESLP přikláněl k názoru, že soudce je třeba chránit velmi striktně, neboť když chráníme pověst soudce, tak rovněž chráníme pověst celé justice. Navíc mají soudci „povinnost zachovávat zdrženlivost,

⁴⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 249 – 250.

⁵⁰ Nález IV. ÚS 1511/13 ze dne 20. května 2014, bod 33 (získáno 18. října 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

⁵¹ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich. In KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Pavel; PLECITY, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004, s. 366-370.

kteřá jim brání na kritiku reagovat“⁵². V pozdějších rozhodnutích od této přísné ochrany odstoupil a připustil, že kritika justice a soudců je významným veřejným zájmem. Čím výše postavený soudce, tím mu ESLP poskytuje větší míru ochrany práva na soukromí.⁵³ Postoj českých soudů k zásahům do práva na soukromí soudců není jednoznačný, neboť takových případů zatím u nás mnoho rozhodováno nebylo.⁵⁴

Nejen Ústavní soud ČR, ale i Evropský soud pro lidská práva opakovaně judikoval, že osoba veřejného zájmu musí snést větší míru zásahu do svého práva na soukromí než jiní běžní občané.⁵⁵ Veřejná činnost mediálně známých lidí může být veřejně komentována, hodnocena a kritizována. Pokud osobu veřejného zájmu podrobujeme kritice v souvislosti s její veřejnou činností, pak se obecně uplatňuje presumpce toho, že jde o kritiku ústavně konformní, tedy kritiku dovolenou. Pokud se osoba veřejného zájmu cítí být kritikou dotčena na svých právech, je na ní, aby prokázala, že kritika „nebyla vyřčena v dobré víře nebo že nešlo o fair kritiku“⁵⁶. Tato presumpce dovolené kritiky ovšem platí jen pro hodnotící soud (srov. níže). Celé toto pojetí souvisí s demokratickým chápáním naší společnosti, kdy lid má právo podílet se na správě věcí veřejných.⁵⁷

3.2 Předchozí chování dotčené osoby

Při posuzování, zda konkrétní osobě veřejného zájmu bylo daným projevem skutečně zasaženo do jejího práva na soukromí, musíme přihlédnout k jejímu jednání, které předcházelo zveřejnění dané informace, obrázku nebo fotografie. Stěžejním je v tomto případě samozřejmě fakt, zda osoba veřejného zájmu danou informaci o sobě již sama dříve nezveřejnila, zda s tiskem při vydání konkrétního článku spolupracovala či nespolečovala nebo jestli veřejný projev sama nevyprovokovala. Pokud o sobě osoba veřejného zájmu informace sama veřejně sdělila, sama do médií svou fotografii poslala nebo projev svým jednáním vyprovokovala, může být tato fotografie, obrázek či informace veřejně publikována

⁵² Rozhodnutí ve věci Prager a Oberschlick proti Rakousku ze dne 26. dubna 1995. Stížnost č. 11508/85, bod 35 (získáno 28. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁵³ KOSAŘ, David. Kritika soudců (a dalších představitelů soudní moci) v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Soudní rozhledy*, 2010, č. 8/2010, s. 281.

⁵⁴ KOSAŘ, David. Kritika soudců v České republice. *Soudní rozhledy*, 2011, č. 4/2011, s. 113.

⁵⁵ Rozhodnutí ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986 (získáno 2. dubna 2016 z databáze CODEXIS).

⁵⁶ Nález IV. ÚS 23/05 ze dne 17. července 2007, bod 27 (získáno 17. listopadu 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

⁵⁷ Tamtéž, bod 25, 26, 27 (získáno 17. listopadu 2015 z databáze nalus.usoud.cz).

aniž by se jednalo o nepřijatelný zásah do soukromého života, ovšem samozřejmě za podmínky, že projev splňuje i další kritéria, o kterých pojednává tato kapitola.⁵⁸

Svět showbyznysu je s médii neoddelitelně spjat. Podle mého názoru jsou osoby požívající veřejného zájmu a média na sobě vzájemně existenčně závislé a jejich vzájemná spolupráce je pro ně celkem běžná. Cílem bulvárně založených časopisů, novin a televizních pořadů, a samozřejmě nejen jich, je dosáhnout co nejvyšší prodejnosti a sledovanosti. Toho se snaží docílit informováním čtenáře a diváka o tom, co ho zajímá, což jsou právě různé „kauzy“ týkající se celebrit. Na druhou stranu v zájmu celebrit je, aby o nich média informovala, neboť právě jejich veřejná známost je tím, co je živí. Otištěné články jsou v podstatě jejich reklamou a prostředkem k dostání se do povědomí lidí, čímž se zvyšuje zájem o jejich osobu. To celé vede k tomu, že celebrity často a rády s médii spolupracují a své soukromí dobrovolně veřejnosti podhalují. Nehledě na to, jsou četné i případy, kdy si za své vyjádření nebo zveřejnění fotek nechají tyto osoby od médií zaplatit. V těchto případech je pak nezákonný zásah do jejich práva na soukromí prakticky vyloučen.

3.3 Do jaké míry projev přispívá k debatě o veřejném zájmu

Tzv. Axel Springer test označuje debatu o veřejném zájmu jako esenciální kritérium při posuzování přípustné míry zásahu do práva na soukromí. Veřejný zájem je poměrně širokým pojmem, který proto není snadné definovat vyčerpávajícím způsobem. Veřejný zájem musíme vždy posuzovat vzhledem ke konkrétnímu případu a jeho okolnostem.⁵⁹ Velmi zjednodušeně můžeme říci, že: „veřejný zájem zahrnuje záležitosti týkající se řízení společnosti a důležitých otázek společenského života vůbec. Z toho se dovozuje, že z těchto záležitostí jsou zásadně vyloučeny věci týkající se výsostně soukromého života, a to však i soukromého života osob známých, jejichž život je pro veřejnost zajímavým. Nestačí proto zájem motivovaný např. jen touhou po senzaci, po skandalizování, po povrchní zábavě atd.“⁶⁰

ESLP nemá jasně stanovená kritéria pro to, co je veřejným zájmem ve vztahu k soukromí známých osob. Významným veřejným zájmem je například veřejná kontrola, řádné fungování veřejné správy, transparentnost výkonu veřejné moci a její kontrola, činnost politiků, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů a čekatelů na tyto funkce, udržitelný rozvoj, veřejná bezpečnost, hospodářský růst, mravnost, prevence zločinnosti, ale i umění,

⁵⁸ Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 92 (získáno 26. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁵⁹ Tamtéž, bod 90 (získáno 30. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁶⁰ KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jirí; JEHLIČKA, Oldřich. In KNAP, Karel a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004, s. 302.

showbyznys a „vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost“⁶¹. Z toho důvodu je rozhodně v zájmu nás všech veřejná debata o politických záležitostech a kriminálních činech. Ve veřejném zájmu jsou ale také debaty o záležitostech sportovních a o informacích ze světa umění, tedy i umělců. Veřejným zájmem obvykle není debata o mimomanželských vztazích politiků nebo o finančních problémech umělců.^{62,63}

U politiků a jiných osob veřejného zájmu se hranice toho, co tvoří jejich soukromí, oproti běžným lidem posouvá. Zveřejnění skutečností z jejich života, které by u jiných osob byly jednoznačně posouzeny za hranicí soukromí, např. informace ohledně jejich majetku nebo informace o osobách, se kterými se stýkají, jsou u těchto osob věci veřejného zájmu, a tudíž je dovoleno je uveřejnit. I v rámci osob veřejného zájmu jsou ale rozdíly, neboť na debatě o věcech politických máme tak závažný veřejný zájem, že to opravňuje k větším zásahům do práva na soukromí u politicky činných osob než například u umělců. Ovšem není to tak, že osobám veřejně činným můžeme porušovat jejich právo na soukromí. V jejich případě se jedná o posunutí hranic toho, co vnímáme jako soukromí. Soukromí těchto osob zůstává i nadále chráněno před svévolnými zásahy.⁶⁴

3.4 Metoda získání informací a jejich věrohodnost

Metoda získání informací a jejich věrohodnost je dalším důležitým kritériem, které musíme vzít v potaz. Typickým autorem zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu jsou média, která informují čtenáře a diváky o osobách veřejného zájmu a tím vykonávají své právo na svobodu projevu. Novináři hrají roli tzv. „public watchdog“, v doslovném překladu „veřejných hlídacích psů“⁶⁵, více se ale používá označení hlídacích psů demokracie.⁶⁶ Média mají při své činnosti postupovat v dobré víře, zveřejňovat spolehlivé a přesné informace a jednat v souladu se zásadami žurnalistické etiky.⁶⁷ ESLP poskytuje médiím z důvodu jejich poslání poměrně širokou ochranu z hlediska jejich práva na svobodu projevu, nicméně ani tato ochrana není absolutní. Pokud by totiž jejich ochrana byla

⁶¹HERCZEG, Jiří. Dopad virtuální koule aneb meze politické satiry. *Právní rozhledy*, 2011, č. 7/2011, s. 229.

⁶² Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 90 (získáno 30. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁶³ MANZA, Kathryn. Meaningful Journalism of „Infotainment“? The Failure to Define the Public Interest in Axel Springer AG v. Germany. *Boston College International and Comparative Law Review*, 2014, Volume 38, Issue 3, s. 61 – 75.

⁶⁴ MATES, Pavel. ÚS k ochraně soukromí veřejně činných osob. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 17, s. 13.

⁶⁵ „Překlad autor“.

⁶⁶ WATKINS, Richard Charles. *Fame and the right to privacy* [online]. Academia [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <http://www.academia.edu/5140305/Fame_and_the_Right_to_Privacy>.

⁶⁷ Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 93 (získáno 30. dubna 2016 z databáze HUDOC).

absolutní, média by mohla své pozice jakkoli zneužívat a za účelem zvýšení své prodejnosti zveřejňovat informace zcela nepodložené, nebo dokonce úplně vymyšlené. Dodržování etických pravidel žurnalistiky, jako např. ověřování informací, počínání si v dobré víře, možnost daných osob se ke kauze vyjádřit, či nepublikování anonymních sdělení, svědčí o určité úrovni profesionality daného média. Podle míry profesionality náleží veřejným sdělovacím prostředkům příslušná míra ochrany jejich svobody projevu. Pokud tedy například bulvární časopis na základě anonymního sdělení zveřejní lživou informaci o osobě veřejného zájmu, aniž by se jakkoli předem pokusil si informaci ověřit od důvěryhodného zdroje, nemůže takové médium očekávat právní ochranu svého projevu.⁶⁸ „Žurnalista musí za prvé mít rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace, za druhé musí být schopen prokázat, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace v míře a intenzitě, v níž bylo ověření informace přístupné a definitivní a za třetí pak nesmí mít důvod nevěřit, že tato informace je pravdivá.“⁶⁹ V současné době poměrně aktuálním příkladem možného porušení pravidel žurnalistické etiky je situace, kdy se některé médium nachází ve vlastnictví politického činitele a v jeho rukou se pak stává nástrojem politického boje.

Co se týče periodického tisku, přistupuje Ústavní soud ČR k přesnosti jím zveřejněného skutkového tvrzení o něco tolerantněji než k jiným autorům výroků. Ústavní soud ČR ve své judikatuře zdůraznil odlišné postavení běžného periodického tisku, které pramení z toho, že postavení tohoto tisku v rámci plnění jeho úkolu, tedy informování veřejnosti, je specifické. Jeho specifčnost pramení z toho, že běžná veřejnost se zajímá o záležitosti veřejného zájmu jen do určité míry, podle mého názoru průměrný čtenář nevyžaduje žádné velké podrobnosti, jde mu spíše o tu obecnou informaci a povědomí o problematice a v duchu dnešní doby mu jde zejména o co nejrychlejší poskytnutí informací. Periodický tisk proto musí reagovat rychle, některé sdělovací prostředky zveřejňují informace v podstatě „online“, tudíž jisté nepřesnosti či zjednodušení v rámci poskytovaných informací jsou tudíž přípustné.⁷⁰ „Významné proto musí vždy být to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě.“⁷¹

⁶⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 65 – 67.

⁶⁹ Nález IV. ÚS 23/05 ze dne 17. července 2007, bod 28 (získáno 30. dubna 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁷⁰ Nález I. ÚS 156/99 ze dne 8. února 2000 (získáno 25. června 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁷¹ Tamtéž.

3.5 Obsah, forma a následky zveřejněné informace

Dalším důležitým faktorem, který ESLP ve svém Axel Springer testu uvádí, je obsah, forma a následky zveřejněné informace. Informace o osobě veřejného zájmu může být publikována ve formě psaného slova, tedy nějakého článku, dále ústního projevu, např. televizní reportáže anebo formou zachycení podoby, typicky fotografií, videí či karikatur apod. Následky zveřejněného projevu jsou ovlivněné tím, kdo je jeho autorem. Projev zveřejněný sdělovacími prostředky, které jsou společností všeobecně vnímány jako seriózní, má větší dopad na mínění společnosti než projev zveřejněný „pouze“ bulvárními sdělovacími prostředky. Pokud je autorem projevu dokonce veřejný činitel, je důraz na pravdivost jeho výroků ještě výraznější, neboť u jeho projevu je z povahy věci zřejmý veřejný zájem na relevantních a ověřených informacích.^{72, 73} Jiný dopad má informace publikovaná na úrovni celostátní a jiný pak v situaci, kdy byla zveřejněna „pouze“ na úrovni lokální. To souvisí s tím, že média celostátní jsou způsobilá ovlivnit mínění většího počtu adresátů, proto u nich musíme klást silnější důraz na dodržování žurnalistické etiky.⁷⁴ I když se projev týká osoby veřejného zájmu, která je tedy kvůli svému statusu povinna strpět vyšší míru zásahů do svého práva na soukromí, nemusí to automaticky znamenat, že se jedná o projev dovolený.⁷⁵

K posouzení projevu musíme vzít ohled také na jeho obsah. Je třeba se zabývat tím, zda se projev obsahově týká skutečně záležitostí veřejného zájmu (viz výše). Profesní činnost politika je rozhodně věcí veřejného zájmu, to ale neplatí pro články týkající se výhradně jeho soukromých záležitostí či pro fotografie zachycující politika v ryze soukromé situaci, např. fotografie nahého politika na dovolené. Cílem takovýchto sdělení totiž není poskytnout společnosti informace vedoucí k veřejné diskuzi, nýbrž soukromý zájem na zvednutí si vlastní sledovanosti či svého nákladu.⁷⁶

I v případě, že předmětem daného projevu je činnost veřejná, musíme rozlišovat, zda autor výroku použil hodnotící (hodnotový) úsudek nebo skutkové tvrzení (tvrzení faktů). Důvod, proč je nutné rozlišovat hodnotící úsudek od skutkového tvrzení je ten, že na hodnotící úsudek se vztahuje presumpce ústavní konformity, kdežto u tvrzených faktů musí sám autor pravdivost svých tvrzení prokázat. Celý tento přístup vychází z logické myšlenky, že hodnotící soudy jsou subjektivním názorem a jejich pravdivost se tak dá, na rozdíl od

⁷² BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 266.

⁷³ Nález I. ÚS 453/03 ze dne 11. listopadu 2005, bod IV (získáno 24. června 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁷⁴ Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 94 (získáno 30. dubna 2016 z databáze HUDOC).

⁷⁵ Tamtéž, bod 97.

⁷⁶ Tamtéž, bod 97.

tvrzení faktů, jen těžko dokazovat.⁷⁷ „U skutkových tvrzení lze hovořit o jejich pravdivosti či nepravdivosti, u hodnotových soudů tento atribut neexistuje.“⁷⁸

Rozhodně ale nemůžeme celou problematiku zjednodušovat, je třeba mít na paměti, že ne všechna pravdivá skutková tvrzení můžeme sdělovat bez omezení a naopak, že i některá nepravdivá skutková tvrzení mohou být ústavně chráněným zásahem do práva na soukromí. Jelikož hodnotové soudy jsou v podstatě subjektivním vyjádřením názoru či myšlenky, je časté, že autor používá výrazy expresivní, nadnesené, přehánějící či vulgární.⁷⁹ Médii zveřejněné sdělení může být samozřejmě kontroverzní a jistě i provokativní, přesto nesmí překračovat určité hranice slušnosti, neboť Ústavní soud ČR výslovně judikoval, že: „vybočili publikovaný názor z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti, ztrácí charakter korektního úsudku (zprávy, komentáře) a jako takový se zpravidla ocitá již mimo meze ústavní ochrany“.⁸⁰

Můžeme říci, že teoretické rozlišení skutkových tvrzení a hodnotových soudů je poměrně jasné, při aplikaci na konkrétní případ ale mohou nastat obtíže, neboť u některých výroků se jedná o kombinaci tvrzení faktů se subjektivním názorem. Vždy je třeba hodnotit výrok jako celek a sdělovaný obsah je nutné zasadit do širších souvislostí.⁸¹ Jelikož veřejné sdělovací prostředky často zasahují osobám veřejného zájmu do jejich práva na soukromí i prostřednictvím fotografií, obrázků, karikatur atd., je třeba i tyto součásti svobody projevu zařadit pod některou z výše uvedených kategorií. „Jako skutkové tvrzení bude posuzována fotografie či videozáznam, kdy např. případnou fotomontáž bude potřeba považovat za nepravdivé tvrzení skutečnosti, nebude-li však jako fotomontáž přiznaná (např. forma recese či vtipu) a jako taková prezentována. Naopak kreslený vtip, karikaturu či komiks je potřeba posuzovat jako druh hodnotového soudu, kdy nebude zvažována a prokazována jejich pravdivost, nýbrž přiměřenost ve vztahu ke kritizované (hodnocené, karikované) skutečnosti či osobě.“⁸²

Pro úplnost jen uvádím, že posledním, tedy šestým, bodem tzv. Axel Springer testu je posuzování přisnosti sankce, která může být za projev uložena. Smyslem požadavku na přiměřenost sankce je zabránit negativním dopadům do svobody projevu, tzv. „chilling

⁷⁷ Nález I. ÚS 453/03 ze dne 11. listopadu 2005, bod IV (získáno 7. března 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁷⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 85.

⁷⁹ Tamtéž, s. 85 – 86.

⁸⁰ Nález I. ÚS 156/99 ze dne 8. února 2000 (získáno 21. června 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁸¹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 259 - 260.

⁸² Tamtéž, s. 262.

effect“, neboli „mrazivý efekt“.^{83,84} Tomuto bodu se ve své diplomové práci záměrně nevěnuji, neboť nemá vliv na určení hranice přípustného zásahu do práva na soukromí.

3.6 Dílčí závěr

Při posuzování přípustné míry zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu je třeba vycházet ze všech okolností daného případu. Evropský soud pro lidská práva v roce 2012 zakotvil ve své judikatuře tzv. Axel Springer test, a to právě pro situace, kdy se dostane právo na soukromí do kolize s právem na svobodu projevu. Tento test je speciální k obecně používanému tzv. pětistupňovému testu. V rámci tzv. Axel Springer testu musí ESLP posoudit šest kritérií, a to: 1. status osoby, které se projev týká, 2. předchozí chování této osoby, 3. do jaké míry daný projev přispívá k debatě o veřejném zájmu, 4. metodu získání informací a jejich věrohodnost, 5. obsah, formu a následky zveřejněného projevu, 6. přísnost sankce, která může být za projev uložena. Všechna tato kritéria, s výjimkou posledního, tedy přísnosti sankce, hrají z hlediska pojetí této diplomové práce při posuzování výroku významnou roli.

Osoba veřejného zájmu musí snést větší zásahy do svého práva na soukromí než běžní občané. Není to ovšem tak, že osobě veřejného zájmu můžeme zasahovat do soukromí. Východisko je totiž takové, že hranice, kde začíná soukromí osoby veřejného zájmu je posunuta. Kam až je tato hranice posunuta zjistíme nejlépe z konkrétních případů v judikatuře. Politici musí počítat s velmi silnými zásahy do práva na soukromí, neboť politická debata je jedním z nejdůležitějších veřejných zájmů. Aby se mohlo jednat o dovolený projev, musí jeho autor vycházet z informací určité kvality, zejména tedy z informací ověřených, spolehlivých a sám musí být v dobré víře v jejich pravdivost. Rozdíl mezi hodnotícím soudem a skutkovým tvrzením spočívá v tom, že u hodnotícího soudu presumujeme jeho dovolenost. Jsou možné i situace, kdy nepravdivé skutkové tvrzení bude ústavně chráněno. Tohle vše jsou teoretická východiska pro posuzování přípustné míry zásahu do práva na soukromí, v následující kapitole budu rozebírat reálné případy v judikatuře ESLP a soudů ČR.

⁸³ „Překlad autor“

⁸⁴ Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012. Stížnost 39954/08, bod 109 (získáno 30. dubna 2016 z databáze HUDOC).

4. Judikatura českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva

4.1 Judikatura českých soudů

V roce 2000 rozhodl Nejvyšší soud v Brně spor, v němž tehdejší prezident České republiky **Václav Havel a jeho žena Dagmar Havlová** žalovali jisté dvě společnosti kvůli zásahu do jejich soukromí a nedovolené reklamě. Žalované společnosti použily v rámci své propagace 200 billboardů s vyobrazením prezidentovy busty, kterou olizoval foxteriér. Foxteriér měl jednoznačně vyvolat představu Čapkovy Dášanky z knihy Dášenka, čili život štěněte. Celý obraz byl nazván „Václavka a Dášenka“.⁸⁵ Soudy se tehdy ve své judikatuře trochu lišily. Spor nejdříve rozhodoval Krajský soud v Brně, který rozhodl tak, že daným jednáním bylo zasaženo do práva žalobců na ochranu osobnosti, konkrétně do práva na jejich občanskou čest a důstojnost. Žalovaní měli dle rozsudku zaplatit každému z žalobců jako náhradu za nemajetkovou újmu peněžní částku ve výši 2.500.000 Kč.⁸⁶ Následně ale rozhodoval Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací a dle jeho právního názoru nebylo zasaženo ve značné míře právo na čest a důstojnost, nýbrž „jen“ jiná osobnostní práva, a to právo na podobu u prezidenta a právo na jméno u jeho ženy. Odvolací soud přiznal každému žalobci nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 250.000 Kč.⁸⁷ Jeden z žalovaných poté podal dovolání k Nejvyššímu soudu v Brně, který dovolání zamítl s odůvodněním, že dovolání lze podat pouze z důvodu nesprávného právního posouzení. Nejvyšší soud dále konstatoval, že odvolací soud danou věc posoudil správně, jelikož se skutečně jednalo o zásah do osobnostních práv, konkrétně do práva na podobu a práva na jméno).⁸⁸

Když se řekne „zásah do osobnostních práv u osob veřejného zájmu“, automaticky si jako osobu, do jejichž práv bylo zasaženo, představíme nějakého známého zpěváka či herce a jako narušitele vidíme novináře. Je důležité si ale uvědomit, že tyto zažité vzory neplatí vždy. Osobou veřejně známou může být naopak i novinář, značné popularity se těší například Erik Tabery či Sabina Slonková. Náš současný prezident České republiky, Miloš Zeman, je pověstný tím, že rád hodnotí a komentuje společenské dění a chování jiných osob. Ne jinak tomu bylo i v minulosti. V roce 1999, tedy v době, kdy byl **Miloš Zeman** premiérem, veřejně

⁸⁵ NĚMEČEK, Tomáš. *Padni komu padni. Život a případy Elišky Wagnerové*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 48 – 49.

⁸⁶ Podrobněji: Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 24 C 47/97-79 ze dne 3. července 1998, ve znění opravného usnesení téhož soudu č.j. 24 C 47/97-86 ze dne 14. srpna 1998.

⁸⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 Co 249/98-168 ze dne 2. června 1999.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2304/99 ze dne 26. července 2000 (získáno 4. března 2016 z databáze kraken.slv).

obvinil českého **novináře Ivana Brezinu** z korupce, a to několikrát. Své obvinění uvedl před novináři těmito slovy: „Když si přejete neustále nějaké konkrétní důkazy o korupci novinářů, dovolte, abych vám jeden dal.“⁸⁹ Jako důkaz svého tvrzení pak zmínil „důvěrnou smlouvu“ uzavřenou mezi novinářem Ivanem Brezinou a společností ČEZ, a.s.⁹⁰

V následném soudním sporu bylo zjištěno, že obvinění ze strany Miloše Zemana byla nepravdivá. Ke konečnému rozhodnutí ve věci došlo až po šesti letech od jeho zahájení, a to nálezem Ústavního soudu ČR. Ústavní soud ČR judikoval, že činnost novináře samozřejmě může být předmětem veřejné kritiky. Obvinění z korupce a označení důkazu jsou ale skutkovými tvrzeními, a tudíž jejich pravdivost musí prokázat sám autor. Nepravdivé výroky Miloše Zemana vedly ke zpochybnění cti a dobré pověsti Ivana Breziny, což se projevilo i negativními dopady do jeho profesního života. Miloš Zeman tento výrok pronesl z pozice premiéra vlády. Společnost legitimně očekává, že informace pramenící přímo od takto vysoce postaveného veřejného činitele je pravdivá, důvěryhodná a ověřená. Sdělení přímo z úst premiéra má velký společenský vliv. Odpovědnost za neoprávněný zásah do osobnostních práv je objektivní, to znamená, že se pro odpovědnost nevyžaduje zavinění.⁹¹

Miloš Zeman svým výrokem zasáhl do osobnostních práv Ivana Breziny a navíc, přestože to není třeba, je na straně autora výroků vidět jeho zavinění. Tehdejší premiér vlády si informace měl seriózně ověřit. Ústavní soud zdůrazňuje, že u ústavních činitelů se klade vyšší nárok na pravdivost jejich tvrzení, a to z toho důvodu, že máme zkušenost s politickou situací, která u nás panovala před rokem 1989, kdy představitelé státní moci mnohé informace zamlčovali a veřejně lidem lhali.⁹² Když si to tedy rozebereme, objektem kritiky byl novinář, tedy osoba, která musí strpět větší míru zásahu do práva na soukromí. Autorem výroků je ovšem vysoký ústavní představitel, od kterého se legitimně očekává pravdivost a ověřenost sdělovaných informací, to bylo jednoznačně porušeno. Obsahem sdělení bylo nepodložené obvinění z korupce a zmínění neexistujícího důkazu, což je nepravdivé skutkové tvrzení. Co bylo motivem Miloše Zemana k tomuto tvrzení, se můžeme jen domnívat, ale vzhledem k širším okolnostem lze v jeho jednání podle mého názoru spatřovat osobní mstu Ivanu Brezinovi a jeho známý odpor k novinářům obecně, rozhodně v jeho jednání nevidím legitimní cíl jako veřejný zájem na odhalování korupce. I v případě, že by měl jisté podezření, neměl ho takto veřejně sdělovat bez jakýchkoli podkladů. Z toho důvodu vidím obvinění z korupce konkrétního novináře jako nepřiměřené.

⁸⁹ Nález I. ÚS 453/03 ze dne 11. listopadu 2005, bod IV. (získáno 15. března 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

Mediálně známá je také kauza **Rejžek versus Vondáčková**, která byla ukončena až nálezem Ústavního soudu ČR v roce 2005. Publicista Jan Rejžek v jednom ze svých rozhovorů pro Lidové noviny uvedl, že Helena Vondáčková má stále: „kontakt na mafiány, kteří ji v sedmdesátých a osmdesátých letech tlačili do rádií, do televize, na desky“⁹³, a dále se vyjádřil v tom smyslu, že díky tomu má i dnes Helena Vondáčková svou popularitu. Jan Rejžek se u soudu bránil odkazem na svobodu projevu a tím, že svým sdělením chtěl jen poukázat na "bohužel existující praxi v této sféře, že bez kontaktů se sebelepší zpěvák na výsluní nedostane"⁹⁴. V důsledku rozhodnutí obecných soudů se Jan Rejžek Heleně Vondáčkové následně v dopise omluvil a svou omluvu nechal také otisknout v Lidových novinách a v MF Dnes.⁹⁵

V následném soudním přezkumu měl ale Ústavní soud ČR na celou kauzu názor odlišný. Podle Ústavního soudu ČR je diskuze o populární hudbě věcí veřejnou. Při zkoumání, zda se v daném případě jedná o skutkové tvrzení nebo hodnotící soud, je třeba brát ohled na souvislosti a zařadit si slova či věty autora do širšího kontextu, vždy musíme posuzovat článek či jinou formu sdělení jako celek, jednotlivé myšlenky od sebe nemůžeme uměle oddělovat. Výroky Jana Rejžka nejsou skutkovými tvrzeními, nýbrž hodnotícím soudem. Slova, která Jan Rejžek v článcích použil, je třeba chápat jako metaforu. Průměrně rozumně uvažující člověk by po přečtení Rejžkovy kritiky nedospěl k závěru, že známá česká zpěvačka Helena Vondáčková je napojená na organizovaný zločin a že má kontakty s mafiány zapojenými do vražd nebo únosů.⁹⁶

Tím, že obecné soudy posoudily Rejžkovy výroky jako skutková tvrzení a po jejich autorovi následně vyžadovaly důkaz pravdivosti, porušily jeho právo na svobodu projevu (konkrétně čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Přestože výroky Jana Rejžka mohou vzbuzovat rozporuplné reakce čtenářů, musíme brát ohled na to, že se jedná o názorový soud, a jako takový je tedy ústavně chráněn. Kdyby ovšem byl názorový soud chráněn absolutně, tedy za každých okolností, mohlo by podle mého názoru docházet k častému zneužívání tohoto institutu. Ke zneužití by stačilo, že by autor nějakého tvrzení „vychytrale“ přeformuloval skutkové tvrzení do hodnotícího soudu.⁹⁷

⁹³ Nález I. ÚS 367/03 ze dne 15. března 2005 (získáno 1. dubna 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ BOBEK, Michal. Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 2005, č. 10/2005, s. 357.

⁹⁶ Nález I. ÚS 367/03 ze dne 15. března 2005 (získáno 1. dubna 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁹⁷ Tamtéž.

Dle Ústavního soudu ČR: „I hodnotový soud, bez jakéhokoli faktického podkladu, může být přehnaný“.⁹⁸ Z toho tedy vyplývá, že ani hodnotící soudy nepožívají absolutní ochranu. Při hodnocení názorového soudu musíme vzít zřetel na článek jako celek a také na „celospolečenský kontext“⁹⁹. Tím faktickým podkladem, který se vyžaduje u hodnotových soudů, je v této kauze například obecně známý fakt, že do současné populární hudby značně zasahují i producenti, kteří v oblasti hudby působili již před rokem 1990 či to, že ve světě showbyznysu je velmi konkurenční prostředí, kde panují tvrdé podmínky a bez nějakých známostí je těžké se zde prosadit. Názory, které se rozhodneme šířit veřejně, musí odpovídat obecně uznávaným pravidlům slušnosti, to ale neznamená, že nejsou chráněny myšlenky, které někoho „zraňují, šokují nebo znepokojují“¹⁰⁰. K zaujetí svých čtenářů používají novináři často velmi přehnané a nadnesené výrazy, které jsou také součástí jejich práva na svobodu projevu. Obecné stanovisko Ústavního soudu ČR je takové, že šířit veřejně své myšlenky a názory je přípustné. Právo na svobodu projevu sice může být za určitých okolností omezeno, ale skutečně jen velmi výjimečně. Helena Vondráčková, jakožto osoba veřejného zájmu, musí strpět větší zásahy do svého soukromí. Navíc má jako veřejně známá zpěvačka celkem snadný přístup k médiím a může jejich prostřednictvím zveřejnit svou reakci na urážející článek, což mimochodem Helena Vondráčková v tomto případě také udělala.¹⁰¹

Myšlenku o tom, že je třeba chránit i ta sdělení, která „šokují, urážejí, pohoršují či rozrušují“¹⁰² zopakoval Ústavní soud ČR mnohokrát, například i v nálezu, jímž rozhodoval v kauze **Karel Březina v. Zelený Raoul**. V tomto nálezu ÚS rovněž připomněl, že osoby veřejného zájmu mají ve většině případů celkem snadný přístup k médiím, prostřednictvím kterých mohou reagovat a tím případně i vyvrátit sdělení jiných osob (tzv. právo na odpověď či právo na dodatečné sdělení). Týdeník Reflex, který pravidelně zveřejňoval karikaturu ve formě komiksu s názvem „Zelený Raoul – Nekonečný příběh České republiky očima Ufona“, otiskl na svých stranách karikaturu tehdejšího ministra bez portfeje Karla Březiny „za sexuálně citlivých okolností“¹⁰³. Přestože obecné soudy zmiňují, že v případě karikatury se jedná o zjevnou nadsázku, která není myšlena vážně, dospěly obecné soudy nakonec k závěru, že se v tomto případě jedná o zásah do práva na soukromí, a to z toho důvodu, že předmětná karikatura obsahuje prvky pornografie a tím dle obecných soudů „vybočuje z mezí obecně

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Nález I. ÚS 367/03 ze dne 15. března 2005 (získáno 1. dubna 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Nález II. ÚS 468/03 ze dne 25. listopadu 2010 (získáno 28. září 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹⁰³ Tamtéž.

uznávaných pravidel slušnosti v demokratické společnosti“.¹⁰⁴ Ústavní soud ČR v tomto případě neshledal porušení ústavnosti ze strany obecných soudů, čímž nepřímo potvrdil jejich rozhodnutí.¹⁰⁵ Pro mne osobně je tento závěr trochu překvapující. Obecné soudy dospěly ke svému názoru o nepřiměřeném zásahu do práva na soukromí i přesto, že zvážily předchozí chování Karla Březiny, kdy i on sám veřejně sděloval informace ze svého intimního sexuálního života. Karikatura Karla Březiny nebyla karikaturistou nahodile vymyšlená za účelem šířit o veřejném činiteli nepravdivé informace, ale pouze nadsázkou narážela na tehdejší mediální obraz, ke kterému mimochodem Karel Březina svým chováním sám přispěl, např. tím, že veřejně sděloval počet svých sexuálních partnerek.

O čtyři roky později se před Ústavní soud ČR opět dostala politická karikatura, rovněž uveřejněná v komiksu „Zelený Raoul“, tentokrát prostřednictvím ústavní stížnosti podané **Petrou Paroubkovou**. Petra Paroubková namítala zásah do svého práva na soukromí, který spatřovala v tom, že v komiksu s názvem „Paroubkovy erotické fantazie“ byla znázorněna spolu se svým manželem při pohlavním styku. Jiří Paroubek byl v té době předsedou ČSSD, tedy vrcholně postaveným politikem, který má povinnost snést větší zásahy do svého soukromí. Jeho žena Petra Paroubková sice nebyla v žádné politické funkci, ale svým veřejným vystupováním se stala osobou veřejně známou, povinnou rovněž snést větší zásahy do svého soukromí než jiné osoby. Zatímco v předchozím případě byla hranice obecně uznávaných pravidel slušnosti podle ÚS překročena, v tomto případě být překročena nemohla. Na posuzovaných karikaturách není znázorněna nahota, a co se týče vulgarismů, jediné slovo blížící se vulgarismu je „čuňárna“. ÚS vyzdvihuje, že „laskavá politická karikatura“ v podstatě ze své logiky nemůže existovat. Karikatura je hodnotovým soudem, proto požívá značně širší ústavní ochrany než např. fotografie, která je ze své povahy skutkovým tvrzením. Karikatura jakožto hodnotový soud může být i urážející, kontroverzní a v žádném případě nemůže podléhat důkazu pravdivosti.¹⁰⁶

Jak je to s ochranou soukromí u členů rodiny osoby veřejného zájmu, vyplývá z výše uvedeného nálezu Ústavního soudu ČR týkajícího se ústavní stížnosti Petry Paroubkové, manželky Jiřího Paroubka, toho času předsedy ČSSD. Zda na člena rodiny dopadá vyšší míra ochrany nebo zda naopak musí i on připustit větší zásahy do svého práva na soukromí, záleží na jeho vlastním chování, zda se on sám drží stranou veřejného zájmu nebo zda naopak veřejně vystupuje a prezentuje sám sebe. Představme si ale, že se jedná o celebrity, která má

¹⁰⁴ Nález II. ÚS 468/03 ze dne 25. listopadu 2010 (získáno 28. září 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹⁰⁵ HERCZEG, Jiří. Případ Erdogan a meze přijatelné kritiky veřejně činných osob. *Bulletin advokacie*, 2016, 7-8/2016, s. 24.

¹⁰⁶ Nález I.ÚS 2246/12 ze dne 17. dubna 2014 (získáno 30. září 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

děti, musí děti osoby veřejně známé snášet větší míru zásahů do svého práva na soukromí? Ne, protože „dítě celebrit není celebritou“¹⁰⁷. Soukromí dítěte požívá velmi vysoké ochrany, neboť vycházíme z předpokladu, že zdravý vývoj dítěte je možný pouze v prostředí, ve kterém se dítě nedostává do zbytečného mediálního tlaku. V případě, že sám rodič zveřejní soukromé informace o svém nezletilém dítěti, je otázkou, zda se nejedná o porušení jeho zákonné povinnosti pečovat o dítě jakožto součásti jeho rodičovské zodpovědnosti. Příkladem z praxe je známá česká zpěvačka, **Iveta Bartošová**, která zveřejnila soukromé informace týkající se jejího nezletilého syna, Artura Štaidla. Nejvyšší soud v této věci dovedl, že Iveta Bartošová tak učinila za účelem zvýšení si vlastní popularity, což samo o sobě zakládá úvahy o řádnosti výkonu rodičovské odpovědnosti. I přesto, že informace o soukromém životě svých dětí sdělí novinářům přímo osoba veřejného zájmu, jedná se o zásah do práva na soukromí těchto dětí.¹⁰⁸

Za hranicí přípustné meze slušnosti posoudil Ústavní soud ČR v roce 2012 články týkající se herce **Marka Vašuta**. V daném případě se jednalo o články uveřejněné na internetových stránkách www.ahaonline.cz pod názvy „Zvrhlé sexuální prakticky – Marek Vašut a jeho utajená tvář“ a „Neustále smutný Vašut: Chci klidnou a rychlou smrt“. Dle Marka Vašuta byly tyto články napsány tak, že běžný čtenář po jejich přečtení dospěl k závěru, že Marek Vašut je „člověkem provozujícím zvrhlé sexuální praktiky, že udržuje sexuální poměr s mladičkými dívkami a že si přeje spáchat sebevraždu.“¹⁰⁹ Dle ÚS se jednalo o výroky vymykající se běžným hodnotícím soudům a to v takové míře, že jejich prostřednictvím došlo k nepřiměřenému zásahu do soukromí a intimity osoby veřejného zájmu. Jako zadostiučinění byla Marku Vašutovi přiznána velmi vysoká finanční částka ve výši 1,000.000 Kč.¹¹⁰

Na tomto případě je opět vidět, že ani hodnotové soudy nepožívají absolutní ochrany, neboť existuje určitá hranice, kterou při sdělování svých, řekněme názorů, úvah a domněnek, na adresu osob veřejně známých, média překročit nesmí. Klíčové pro utvoření si názoru na tuto věc by bylo přečtení si daných článků. Tyto články jsou dnes ovšem vzhledem k výsledku rozhodnutí Ústavního soudu ČR již samozřejmě z internetových stránek staženy. Faktem je, že lživé články vyvolávající v čtenáři dojem, že poskytují podložené a ověřené informace týkající se takto intimních záležitostí jako je zdravotní stav či sexuální život, jsou

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2012, sp.zn. 30 Cdo 3770/2011, uveřejněné pod č. 31/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (získáno 25. září 2016, dostupné na www.nsoud.cz).

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Usnesení II.ÚS 1879/11 ze dne 25. ledna 2012, ve znění opravného usnesení ze dne 23. února 2012 (získáno 3. října 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹¹⁰ Tamtéž.

jistě způsobilé zasáhnout osobě veřejného zájmu do jejího práva na soukromí mnohem více než kreslená karikatura, o které každý ví, že je značně přehánějící (viz případ Karla Březiny či Petry Paroubkové). Navíc Marek Vašut není osobou politicky činnou, tudíž míra, v jaké musí strpět zásahy do svého práva na soukromí, je menší než u politiků.

Ovšem ani posuzování pravdivosti skutkových tvrzení není vždy jednoznačné. Pravda je totiž neuchopitelná, abstraktní a často i relativní. Nic není černobílé, proto ani o některých skutkových tvrzeních nelze jednoduše říct, zda jsou pravdivé či lživé. V poměrně nedávném nálezu posuzoval Ústavní soud ČR výroky na adresu bývalé poslankyně a primátorky města Chomutov, **Ivany Řápkové**. Jednalo se o výroky uveřejněné v rozhovoru pro ČT 24, a sice: „nezákonné chování poslankyně Řápkové přivedlo město Chomutov cu grunt o 8 milionů do dluhu“ a „zadlužila město Chomutov o 8 milionů korun“. Jedná se o kritiku věcí veřejných, pro kterou platí presumce toho, že jde o kritiku dovolenou. Ústavní soud ČR posoudil tyto výroky jako „kombinaci skutkového tvrzení a (přidružených) hodnotících soudů“¹¹¹, přičemž u druhého z výše zmíněných výroků shledal převažující povahu skutkového tvrzení. Zároveň ale „nepravdivá skutková tvrzení nepoživají ochrany, byť by byla pronášena v rámci kritiky veřejně činné osoby“.¹¹² Jak se později ukázalo, tyto výroky na adresu Ivany Řápkové neodpovídaly zcela realitě.¹¹³

Na základě toho bychom mohli dojít k závěru, že jestliže tu máme nepravdivá skutková tvrzení, byť vyřčená v rámci velmi chráněného politického projevu, jedná se o nedovolený zásah do soukromí osoby veřejného zájmu. V tomto případě je ale opak pravdou. Ústavní soud vyjádřil své obecné úvahy o tom, že: „kategorii pravdivosti nelze vnímat maximalisticky jako požadavek na absolutní soulad s objektivním stavem reality, a to v každé situaci a v každém časovém okamžiku“¹¹⁴. Nikdo z nás si pravdou nemůže být jist, při utváření si vlastních názorů vycházíme často z informací, které jsou nám zprostředkovány médií, a teprve na základě těchto poznatků si tvoříme vlastní závěry. Co když ale informace přinášené médií neodpovídají zcela realitě či jsou zkreslené a my na jejich základě dojdeme k názoru, který následně veřejně sdělíme? Lžeme veřejně v takovém případě? Odpověď na tuto otázku je klíčem k vyřešení toho, zda se v dané věci jednalo o výroky nedovolené. Člověk, který v rozhovoru pro ČT 24 tato tvrzení použil, vycházel v dobré víře z tehdy veřejně dostupných informací, které se až následně ukázaly jako nepravdivé. Dle ÚS „by bylo absurdní vyžadovat po jednotlivcích, aby jimi pronášené výroky vždy splňovaly kritérium

¹¹¹ Nález II. ÚS 2051/14 ze dne 3. února 2015 (získáno 5. října 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

absolutní a objektivní pravdy“.¹¹⁵ Navíc je třeba přihlédnout k tomu, že Ivana Řápková nikdy veřejně nevystoupila a nepopřela informace tehdy se objevující v médiích. Je důležité si uvědomit, že dovoleným projevem může být i projev, který značně přehání, je nelogický, je v něm značná nadsázka či jehož autor je podjatý, podmínkou dovolenosti ale je, že projev má „věcný základ“¹¹⁶ a „lze pro něj najít zdůvodnění“¹¹⁷. Zdůvodněním může být např. to, že autor vycházel z informací, u kterých mohl předpokládat jejich pravdivost a ověřenost, přičemž u „novinářů, politiků či expertů v určitém oboru lze očekávat vyšší stupeň informovanosti a znalostí, tudíž na ně budou v tomto ohledu kladeny větší nároky.“^{118, 119}

Tento nálezn má velký význam i pro budoucí obdobné spory, neboť ÚS v něm upozorňuje na nezbytnost přihlédnout ke všem okolnostem daného případu a zároveň demonstrativně formuluje výchozí kritéria, která se mají zohledňovat i při posuzování dalších kolizí mezi základním právem na svobodu projevu a právem na soukromí, jsou jimi zejména tato:

1. „Povaha výroku (tj. zda jde o skutkové tvrzení či hodnotový soud),
2. Obsah výroku (např. zda jde o projev politický či komerční),
3. Forma výroku (zejména nakolik je předmětný výrok expresivní či dokonce vulgární),
4. Postavení kritizované osoby (např. zda jde o osobu veřejně činnou či dokonce o osobu aktivní v politickém životě, případně o osobu veřejně známou)
5. Zda se výrok (kritika) dotýká soukromé či veřejné sféry kritizované osoby,
6. Chování kritizované osoby (např. zda kritiku sama „vyprovokovala“ či jak se posléze ke kritice postavila),
7. Kdo výrok pronáší (např. zda se jedná o novináře, běžného občana, politika apod.),
8. Kdy tak učiní (tzn. např. jaké měl či mohl mít jeho autor v daný okamžik k dispozici konkrétní údaje, z nichž vycházel, a v jaké situaci tak učinil).“¹²⁰

Přestože v tomto nálezu není ani jednou zmíněno označení „Axel Springer test“, je demonstrativní výčet kritérií tomuto testu nápadně podobný. Při jejich srovnání dojdeme k závěru, že tzv. Axel Springer test má sice jen 6 kritérií, ale obsahově se prakticky shodují s kritérii formulovanými Ústavním soudem, neboť jednotlivá kritéria jsou pouze jinak uspořádána. Všimla jsem si pouze dvou odlišností. Za prvé, ESLP v tzv. Axel Springer testu

¹¹⁵ Nález II. ÚS 2051/14 ze dne 3. února 2015 (získáno 5. října 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

zohledňuje také následky zveřejněné informace, její závažnost a přísnost sankce a za druhé, ÚS výslovně zařadil požadavek nazvaný „kdo výrok pronáší“. Na druhou stranu ESLP de facto také přihlíží k tomu, kdo výrok pronesl, neboť např. u novinářů klade důraz na pravidla žurnalistické etiky. Navíc v obou případech se jedná pouze o demonstrativní výčet, tudíž přesné srovnání není možné. Je zřejmé, že myšlenka toho, jakým způsobem máme řešit kolizi mezi právem na svobodu projevu a právem na soukromí, je v pojetí obou soudů stejná, je zkrátka nezbytné posoudit všechny okolnosti daného případu.

4.2 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

V rozhodnutí **Lingens proti Rakousku** uplatnil novinář Lingens právo na svobodu projevu, když ve svých článcích veřejně kritizoval politického představitele za podporu bývalého příslušníka SS a za jisté sympatizování s bývalými nacisty. ESLP zdůraznil význam svobody projevu a zejména projevu týkajícího se politických záležitostí, neboť se jedná o „esenciální základ demokratické společnosti“¹²¹. Vyjádření názoru o tom, že někdo sympatizuje s bývalými nacisty a tudíž i vytvoření byť pomyslné vazby mezi konkrétním člověkem a nacistickým režimem je jistě projevem, který je rozhodně způsobilý vyvolávat v adresátech projevu řadu emocí. Nicméně je důležité si uvědomit, že pod právo na svobodu projevu patří i informace, které „uráží, šokují a znepokojují“¹²². Nadto se kritika týkala politického činitele, který je jako osoba veřejně činná povinen snést vyšší míru zásahů do svého práva na soukromí než ostatní osoby veřejného zájmu.¹²³ Výroky pronesené na adresu politiků požívají velmi vysoké ochrany z hlediska svobody projevu, neboť na diskusi o politických záležitostech je dán veřejný zájem.¹²⁴

Dovolené projevy směřující na osobu politika mohou za určitých okolností dokonce obsahovat i výrazy vulgární, jak se tomu stalo v případě projevu novináře **Oberschlicka**, který označil rakouského politika Haidera za „idiota“ (Trottel). Oberschlick takto označil předsedu jedné z rakouských politických stran. Je ale důležité vzít v potaz, že tak učinil v návaznosti na Haiderův projev, ve kterém se vyjádřil k vojákům bojujícím ve druhé světové válce v tom smyslu, že je nemůžeme rozlišovat na „dobré“ a „špatné“, nýbrž že máme být vděční jim všem, bez ohledu za jakou stranu bojovali, neboť všichni bojovali za svobodu a

¹²¹ Rozhodnutí Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986. Stížnost 9815/82, § 41 (získáno 26. června 2016 z databáze HUDOC).

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž, §§ 41 a 42.

¹²⁴ Rozhodnutí Oberschlick proti Rakousku (č. 1) ze dne 23. května 1991. Stížnost 11662/85, § 59 (získáno 17. října 2016 z databáze HUDOC).

mír. Dle ESLP vyvolal Haider následnou kritiku zcela vědomě, neboť v jeho slovech lze spatřovat jasný úmysl provokovat. ESLP v tomto případě neshledal porušení práva na soukromí vzhledem k tomu, že politik Haider sám svým chováním ke kritice přispěl, vyvolat obdobnou reakci nejspíš i zamýšlel, navíc se jedná o politickou kritiku, nikoli o osobní útok a nadto se jedná o hodnotový soud, který nepodléhá důkazu pravdy. Vzhledem k tomu, že výjimky ze svobody projevu mají být vykládány velmi restriktivně, je logické, že ESLP dospěl k závěru, že novinář Oberschlick nepřekročil přípustnou mez ochrany soukromí.¹²⁵

ESLP shledal jako přípustné i označení **Dušana Slobodníka**, tehdejšího slovenského ministra kultury a školství, za příslušníka SS a ŠTB („Štátna bezpečnosť“). Lubomír Feldek, slovenský, dnes český státní příslušník, básník, spisovatel a publicista tak označil ministra ve své básni a následně ještě prohlásil, že Slobodník má fašistickou minulost. ESLP opět zdůraznil, že jakékoli výjimky, které zasahují do práva na svobodu projevu, musí být vykládány velmi restriktivně a jejich nezbytnost musí být náležitě zdůvodněna. ESLP i v tomto případě dal přednost svobodě projevu, neboť je třeba chránit důležitý zájem na politické diskusi, na udržení svobodného tisku a demokratického vývoje. Označení za příslušníka SS a ŠTB a prohlášení, že má někdo fašistickou minulost, bylo posouzeno jako hodnotící soud. ESLP opět zopakoval, že u hodnotícího soudu není kritériem jeho pravdivost, nýbrž jeho faktický základ. Feldek se při svých výrocích opíral o faktické informace zveřejněné tiskem i samotným Slobodníkem. Tudíž kritérium faktického základu bylo naplněno. Možná se mohlo jednat o výroky, které Slobodníka zraňovaly, šokovaly či znepokojovaly, ale i ty jsou Úmluvou chráněny.^{126,127}

Co se týče práva na respektování soukromého a rodinného života u osob veřejně známých, vyjádřil se k této problematice ESLP ve svém rozhodnutí **Von Hannover proti Německu**. Ve věci Von Hannover proti Německu došlo ke zveřejnění soukromých fotografií nejstarší dcery monackého knížete Rainiera III., princezny Caroline, a to například při jízdě na koni, lyžařské dovolené, v restauraci nebo při pádu v plážovém klubu v Monte Carlu. Princezna Caroline je osobou veřejného zájmu, ovšem nevykonává v Monaku ani jeho jménem žádnou oficiální funkci, a tudíž se jedná o osobu veřejně známou, která není povinna strpět tak velké zásahy do svého práva na soukromí jako osoba veřejně činná, navíc fotografie zachycují princeznu Caroline v ryze soukromých situacích, na kterých nelze shledat zájem na

¹²⁵ Rozhodnutí Oberschlick proti Rakousku (č. 2) ze dne 1. července 1997. Stížnost 20834/92, § 7, 8, 9, 29, 31, 33 (získáno z databáze HUDOC).

¹²⁶ Rozhodnutí Feldek proti Slovensku ze dne 12. července 2001. Stížnost 29032/95, §72, 84, 86 (získáno 25. října 2016 z databáze HUDOC).

¹²⁷ Voorhoof, Dirk. *European Court of Human Rights – Case of Feldek v. Slovakia* [online]. IRIS Merlin [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://merlin.obs.coe.int/iris/2001/8/article3.en.html>> .

veřejné diskusi. V tomto případě se jedná o výkon svobody projevu prostřednictvím fotografií, což je dle ESLP „oblast, kde má ochrana práv a pověsti druhých zvláštní důležitost“¹²⁸ Z rozhodnutí ESLP vyplývá, že pokud je to v zájmu svobody tisku a veřejného zájmu, je osoba veřejného zájmu povinna „strpět, že může být fotografována téměř v jakémkoli okamžiku, systematicky, a že fotografie jsou pak široce publikovány, i když, jako je tomu zde, se fotografie a doprovodné články týkají výlučně detailů jejího soukromého života“¹²⁹ To neplatí, pokud osoba veřejného zájmu prokáže, že fotografie pochází z místa, které odpovídá tzv. prostorové izolaci, tedy že se nacházelo v soukromí a bylo oddělené od veřejnosti. V případě princezny Caroline se jednalo o fotografie zachycující její soukromý život v místech, které byly od veřejnosti oddělené, např. fotografie z plážového klubu v Monte Carlu byly pořízeny ze vzdálenosti několika set metrů, tudíž došlo k překročení přípustné míry zásahů do práva na soukromí u této osoby veřejného zájmu.^{130,131} Existují ovšem i názory, které se s tímto rozhodnutím neztotožňují, např. podle názoru Prof. Dr. Beate Rudolf v tomto případě ESLP zašel příliš daleko v ochraně soukromí na úkor svobody projevu.¹³²

Stejně tak v případě **Hachette Filipacchi Associés proti Francii** šlo o zveřejnění fotografií, tentokrát ovšem zavražděného korsického prefekta Clauda Erignaca. Fotografie byly pořízeny chvilku po vraždě a zachycovaly nejen místo činu, ale i samotné tělo zavražděného prefekta, včetně obličeje.¹³³ ESLP zdůraznil „respektování novinářské etiky“¹³⁴ a s odkazem na výše uvedené rozhodnutí ve věci Von Hannover proti Německu připomněl, že zveřejnění fotografií je způsobilé výrazně zasáhnout do práva na soukromí. Soud posoudil smrt blízkého jako událost, která ospravedlňuje vyšší míru ochrany proti zásahům do práva na soukromí. Ke zveřejnění fotografií došlo pouhých deset dní po pohřbu prefekta Erignaca, navíc ke smrti došlo za násilných okolností a pro rodinu prefekta byla celá záležitost předmětem obrovského smutku a traumatu. Z toho důvodu ESLP shledal, že přestože se jednalo o zveřejnění fotografií zachycujících osobu veřejného zájmu, došlo k nepřípustnému

¹²⁸ Rozhodnutí Von Hannover proti Německu ze dne 24. června 2004. Stížnost 59320/00, § 59 (získáno 27. června 2016 z databáze HUDOC).

¹²⁹ Tamtéž, § 74.

¹³⁰ Tamtéž, §§ 11 – 17, 65, 72, 74.

¹³¹ HATZIS, Nicholas. Giving Privacy its Due: Private Activities of Public Figures in Von Hannover v. Germany. *King's Law Journal*, 2015, Volume 16/2005 – Issue 1, s. 143 – 157.

¹³² RUDOLF, Beate. Council of Europe: Von Hannover v. Germany. *Int J Constitutional Law*, 2006, (July 2006) 4 (3), s. 533 – 539.

¹³³ Rozhodnutí Hachette Filipacchi Associés proti Francii ze dne 14. června 2007. Stížnost 71111/01, §§ 6, 7, 9 (získáno 30. června 2016 z databáze HUDOC).

¹³⁴ Tamtéž, § 42.

zásahu do práva na soukromí u osob blízkých prefekta Erignaca.¹³⁵ Pouhý článek informující o vraždě osoby veřejného zájmu by byl chráněn svobodou projevu, nicméně zde se ukazuje odlišný, a to přísnější, přístup ke zveřejněným fotografiím.

Většina případů, kdy dojde k zásahům do práva na soukromí u osob veřejného zájmu, končí již u národních soudů. Zvláštním případem je případ prezidenta Mezinárodní automobilové federace (FIA), **Maxe Mosleyho**, který se obrátil na ESLP, přestože spor vyhrál již u národních soudů. Jeho záměrem bylo, aby ESLP zakotvil médiím povinnost předem oznámit osobě veřejného zájmu obsah zamýšleného sdělení. Dotčená osoba veřejného zájmu by tak měla následně možnost obrátit se včas na soud s návrhem na vydání předběžného opatření, které by mohlo zakázat zveřejnění dané informace. Právě v tom totiž Mosley spatřoval možnost, jak zamezit nedovoleným zásahům do práva na soukromí. ESLP ale došel k závěru, že by se jednalo o nepřijatelný zásah do svobody projevu, jelikož navrhané řešení nespadá pod velmi úzký výklad výjimek ze svobody projevu. Pro doplnění, britské bulvární noviny zveřejnily fotografie a dokonce i videozáznam, kde je Mosley zachycen s pěti prostitutkami.¹³⁶ Dle ESLP na informacích ze striktně soukromého života není dán veřejný zájem. Bulvární média nepoživají tak silné ochrany právem na svobodu projevu jako média, která lze označit za „public watchdog“. Doplnění článku o videozáznam posoudil ESLP jako jasný úmysl – zosudit tuto osobu veřejného zájmu.^{137, 138}

4.3 Dílčí závěr

Na základě rozboru výše uvedených judikátů jsem došla k závěru, že co se týče českých soudů, zejména Ústavního soudu, dávají při posuzování kolize mezi svobodou projevu a právem na soukromí osob veřejného zájmu stále silnější důraz na ochranu svobody projevu. Osoba veřejného zájmu musí počítat s tím, že hranice jejího soukromí je posunuta ve prospěch svobody projevu, jakožto jednoho ze základních pilířů demokratické společnosti. Ústavní soud ČR v této oblasti rozhoduje v souladu s judikaturou ESLP. Největší zásahy do práva na soukromí připustily oba soudy u politiků, na jejichž činnosti lze spatřovat významný

¹³⁵ Rozhodnutí Hachette Filipacchi Associés proti Francii ze dne 14. června 2007. Stížnost 71111/01, §§ 42, 46 – 49 (získáno 30. června 2016 z databáze HUDOC).

¹³⁶ STANLEY, E. J. Max Mosley and the english right to privacy. *Washington University Global Studies Law Review*, 2011, Vol. 10, Issue 3, s. 641.

¹³⁷ Rozhodnutí Mosley proti Spojenému království ze dne 10. května 2011. Stížnost 48009/08, § 104, 114, 115, 130 (získáno 31. října 2016 z databáze HUDOC).

¹³⁸ SWENEY, Mark. *Max Mosley loses European privacy case* [online]. Theguardian, 10. května 2011 [cit. 31. října 2016]. Dostupné na: <<https://www.theguardian.com/media/2011/may/10/max-mosley-loses-european-privacy-case>>

veřejný zájem, který je nutno neustále podrobovat veřejné kritice. Zároveň si politici, stejně jako např. novináři či experti, musí dávat větší pozor na povahu jimi sdělovaných informací, neboť právě u nich společnost legitimně očekává podloženost, ověřenost a pravdivost sdělovaných informací. ESLP judikoval, že po nikom nelze vyžadovat tzv. absolutní pravdu, jelikož všichni vycházíme z v té době dostupných informací, které sami o sobě nemusí zcela odpovídat realitě, neboť pravda je pojmem relativním. Autor projevu ale musí vycházet z věcného základu a sám být v dobré víře v pravdivost a ověřenost informací.

Osoby veřejného zájmu mohou míru přípustných zásahů do svého práva na soukromí sami ovlivnit svým chováním, tím, jak se veřejně prezentují či jaké informace o sobě sami zveřejňují. Velmi vysoké míry ochrany projevu požívají karikatury, neboť jejich smyslem je právě to, že přehánějí. Naopak fotografie a videozáznamy jsou svou povahou skutkových sdělení způsobilé zasáhnout do práva na soukromí velmi výrazně. Soudy také posuzují, zda zásah nevybočil z mezí obecně uznávaných pravidel slušnosti v demokratické společnosti. Toto kritérium podle mého názoru není zrovna objektivní. Společnost se vyvíjí, vše je dynamické a tak posuzování toho, co je v ten daný moment „slušné“ v demokratické společnosti, není jednoduché. Soudce je také člověk, proto ani on nemusí být v určitý okamžik schopen správně reflektovat, co je v ten konkrétní moment „slušné“ v demokratické společnosti. Mně osobně překvapil výsledek sporu Karla Březiny v. Zeleného Raoula. Já osobně bych v tomto případě dala přednost právu na svobodu projevu.

Je důležité si uvědomit, že status veřejné osoby se automaticky nevztahuje na rodinné příslušníky, nýbrž vždy záleží na tom, zda se sami rodinní příslušníci aktivně do „veřejného světa“ zapojují, např. jako Petra Paroubková v politické kampani svého manžela. Pokud rodinní příslušníci osob veřejně známých se aktivně veřejně angažují, musí i oni strpět vyšší míru zásahů do práva na soukromí.

Závěr

Hlavním cílem mé diplomové práce je najít odpověď na otázku, jaká je přípustná míra zásahů do práva na soukromí, ochrany osobních údajů a práva na informační sebeurčení osob veřejného zájmu. Na počátku psaní této práce jsem vycházela z předpokladu, že po nastudování si příslušných právních předpisů a judikatury budu schopná jednoznačně vymezit konkrétní přípustnou míru. Místo toho jsem ale došla k závěru, že tato moje původní představa byla velmi naivní. Je totiž prakticky nemožné určit přesnou hranici přípustnosti zásahů z toho důvodu, že dané zásahy musíme vždy posuzovat zcela individuálně, a to s přihlédnutím ke všem specifickým okolnostem onoho případu.

V rámci této diplomové práce jsem se pokusila rozebrat významné judikáty z oblasti zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu tak, abych pochopila, kde dle soudů leží jejich přípustná hranice. Na základě vybraných rozhodnutí českých soudů od roku 2000 až do roku 2015, zejména tedy Ústavního soudu, jsem došla k závěru, že vidím v rozhodování českých soudů určitý vývoj. Podle mého názoru ÚS klade postupem let stále větší důraz na svobodu projevu, neboť v souladu s judikaturou ESLP vychází z toho, že svoboda projevu je základem demokratické společnosti a výjimky z ní musí být vykládány velmi restriktivně.

ESLP si sám vytvořil prostřednictvím tzv. Axel Springer testu a své mnohaleté ustálené rozhodovací praxe určité „vodítko“ pro posuzování zásahů do práva na soukromí u osob veřejného zájmu. Pro Ústavní soud ČR je určitým „vodítkem“ právě judikatura Evropského soudu pro lidská práva a samozřejmě i judikatura jeho vlastní. ÚS vytvořil stejně jako ESLP přehled aspektů, ke kterým je v případě zásahu do práva na soukromí u osob veřejného zájmu třeba přihlídnout a shrnul je v nedávném nálezu z roku 2015. ÚS ve svých nálezech hodnotí stejná kritéria jako ESLP a hojně na jeho judikaturu odkazuje. Je vidět, že pro Ústavní soud ČR je v této oblasti judikatura ESLP velmi významným inspiračním zdrojem. Podle mého názoru rozhoduje ÚS v souladu s ustálenou rozhodovací praxí ESLP, při posuzování přípustnosti zásahů do práva na soukromí osobám veřejného zájmu klade důraz na stejné aspekty.

Přesná míra, tedy jakási pomyslná hranice, která by vždy a za každé situace jasně oddělovala dovolený zásah do práva na soukromí od toho nedovoleného, zkrátka neexistuje. Žádný právní předpis ani judikatura, přestože ta se o to velmi snaží, nestanoví zcela jasně, co je na adresu osoby veřejného zájmu přípustné mediálně sdělit a čím už jsme její právo na soukromí porušili. Přesto lze na základě judikatury ÚS a ESLP dospět k určitým mantinelům, které ohraničují přípustnost těchto zásahů.

Základním východiskem je to, že ani osobám veřejného zájmu není přípustné zasahovat do jejich práva na soukromí. U těchto osob se hranice jejich soukromí pouze posouvá. Největší zásahy musí strpět političtí činitelé, neboť právě na jejich činnosti je dán nejvýraznější veřejný zájem. Můžeme říct, že přípustná míra zásahů je odvislá mimo jiné od toho, jak se daná osoba stala osobou veřejného zájmu, zda se jedná o osobu veřejně činnou anebo o osobu veřejně známou. Rovněž záleží na chování osoby veřejného zájmu, méně chráněná bude samozřejmě osoba, která svým jednáním úmyslně zásahy do svého soukromí vyvolává či se s podrobnostmi ze svého soukromého života ochotně veřejnosti svěřuje. Co se týče dětí slavných osobností, ty požívají velmi vysoké ochrany z hlediska práva na soukromí, neboť nejsou celebritami. Za to politici nejen, že musí strpět větší míru zásahů do svého soukromí než ostatní osoby veřejného zájmu, ale zároveň od nich společnost legitimně očekává, že jejich sdělení jsou pravdivá a ověřená. Požadavek ověřenosti je kladen i na novináře, kteří mají povinnost dodržovat pravidla vyplývající z žurnalistické etiky.

Přípustná míra zásahů závisí také na tom, zda se jedná o skutkové tvrzení nebo hodnotící soud. Skutková tvrzení je zásadně přípustné zveřejňovat, s výjimkou těch, která zkreslují skutečnost nebo jsou natolik intimní, že zasahují do soukromé sféry. Zároveň ovšem ne každé zveřejnění nepravdivé informace je zásahem do soukromí. Pojem pravda je spíše pojmem filozofickým než právním. Soudy zdůrazňují, že absolutní pravda neexistuje a bylo by vrcholně nespravedlivé požadovat, aby skutková tvrzení obsahovala absolutní a objektivní pravdu. U nepravdivých skutkových tvrzení musíme přihlídnout k tomu, zda je výrok vyřčen v dobré víře a zda došlo k přiměřenému ověření podkladových informací. Co se týče hodnotících soudů, nejsou chráněny absolutně, nýbrž musí být založeny na faktickém podkladu.

Na adresu osob veřejně známých je přípustné sdělit i informace, které urážejí, šokují či pohoršují, pokud splňují ostatní podmínky přípustnosti. Zvláštní kategorií je karikatura, která požívá velmi vysoké ochrany, z hlediska její povahy se považuje za hodnotící soud. U karikatury se počítá s tím, že přehání, uráží a šokuje. Naopak na fotografie a videozáznamy se nahlíží jako na skutková tvrzení. Soudy zdůrazňují, že fotografie a videozáznam mají velký potenciál zasáhnout osobě veřejného zájmu do soukromí. U fotografií je klíčové posoudit, zda zachycují osobu veřejného zájmu na ryze veřejném místě anebo je zjevné, že se tato osoba v době jejich pořízení nacházela na místě soukromém, např. v prostorově oddělené části restaurace.

Jedním z posuzovaných aspektů je dle judikatury také to, zda byl zásah v souladu se „zásadami slušnosti v demokratické společnosti“. Pojem „slušnost“ je pojmem těžko

uchopitelným a definovatelným. Každý z nás si pod ním může představovat něco trochu odlišného. Toto kritérium proto podle mého názoru není zcela objektivní, neboť do značné míry vychází ze subjektivního názoru soudce, který daný spor rozhoduje. Společnost se neustále vyvíjí a spolu s ní i to, co je vnímáno jako „slušnost“. Společnost je dnes k různým tématům, včetně sexuality, čím dál tím otevřenější. To, co dříve bezmezně pohoršovalo, je dnes vnímáno jako celkem běžné. Soudce je také jen člověk, proto si nejsem zcela jistá, zda každý soudce je schopen objektivně a správně reflektovat to, co je ve společnosti aktuálně vnímáno jako „slušné“. Příklad, u kterého může podle mého osobního názoru být minimálně sporné, zda soud dospěl ke správnému závěru o „slušnosti“ v demokratické společnosti, je případ politické karikatury Karla Březiny v komiksu Zelený Raoul. Karel Březina měl jakožto politický činitel povinnost snést větší míru zásahů do práva na soukromí než ostatní osoby veřejného zájmu. Každý přece chápe, že smyslem karikatury je právě zesměšňovat a přehánět. Není to tak dlouho, co obyvatelé naší země žili ve strachu z nastoleného komunistického režimu, pro který je příznačné potlačování veřejné debaty, kritiky politického systému a jeho představitelů, cenzura, ale i autocenzura způsobená strachem z následků projevení vlastního názoru. Z toho důvodu musí politická kritika požívat velmi vysoké ochrany a v tomto konkrétním případě měla podle mě převážit svoboda projevu nad právem na soukromí.

Seznam použitých zdrojů

Komentářová literatura, monografie a odborné články

- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 384 s. ISBN 978-80-87212-42-4
- BOBEK, Michal. Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 2005, č. 10/2005, s. 357
- BOBEK, M; KMEC, J; KOSAŘ, D; KRATOCHVÍL, J; *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3
- DANČÁK, Břetislav; ŠIMÍČEK, Vojtěch a kol. *Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2000. 141 s. ISBN 80-210-2451-8
- GERLOCH, Aleš; ŠTURMA, Pavel a kol. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2011. 536 s. ISBN 978-80-87284-23-0
- HATZIS, Nicholas. Giving Privacy its Due: Private Activities of Public Figures in Von Hannover v. Germany. *King's Law Journal*, 2015, Volume 16/2005 – Issue 1, s. 143 – 157.
- HERCZEG, Jiří. Dopad virtuální koule aneb meze politické satiry. *Právní rozhledy*, 2011, č. 7/2011, s. 229.
- HERCZEG, J. Případ Caroline von Hannover – zveřejnění fotografií ze života prominentů. *Právní rozhledy*, 23/2004, s. 877
- HERCZEG, Jiří. Případ Erdogan a meze přijatelné kritiky veřejně činných osob. *Bulletin advokacie*, 2016, 7-8/2016, s. 24.
- MANZA, Kathryn. Meaningful Journalism of „Infotainment“? The Failure to Define the Public Interest in Axel Springer AG v. Germany. *Boston College International and Comparative Law Review*, 2014, Volume 38, Issue 3, s. 61 – 75.
- KLÍMA, Karel a kol. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

- KNAP, Karel; ŠVESTKA, Jiří. JEHLIČKA, Oldřich; PAVLÍK, Pavel; PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2004. 435 s. ISBN 80-7201-484-6
- KOSAŘ, David. Kritika soudců (a dalších představitelů soudní moci) v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Soudní rozhledy*, 2010, č. 8/2010, s. 281
- KOSAŘ, David. Kritika soudců v České republice. *Soudní rozhledy*, 2011, č. 4/2011, s. 113
- KUČEROVÁ, A.; NOVÁKOVÁ, L.; FOLDOVÁ, V.; NONNEMANN, F.; POSPÍŠIL, D.; *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 536 s. ISBN 978-80-7179-226-0 (získáno z databáze beck-online)
- MATES, Pavel. ÚS k ochraně soukromí veřejně činných osob. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 17, s. 13.
- MATES, Pavel; VANÍČEK, Zdeněk. Ochrana soukromí v nálezu Ústavního soudu. *Právní rozhledy* 8/2011, str. II
- MORAVEC, O. *Mediální právo v informační společnosti*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 288 s. ISBN 978-80-87576-52-6
- NĚMEČEK, Tomáš. *Padni komu padni. Život a případy Elišky Wagnerové*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 160 s. ISBN 978-80-7502-055-0
- NONNEMANN, František. Právní úprava ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku a její vztah k ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, č. 13 – 14, 2012, s. 505
- RUDOLF, Beate. Council of Europe: Von Hannover v. Germany. *Int J Constitutional Law*, 2006, (July 2006) 4 (3), s. 533 – 539.
- STANLEY, E. J. Max Mosley and the english right to privacy. *Washington University Global Studies Law Review*, 2011, Vol. 10, Issue 3, s. 641.
- SWENEY, Mark. *Max Mosley loses European privacy case* [online]. Theguardian, 10. května 2011 [cit. 31. října 2016]. Dostupné na: <<https://www.theguardian.com/media/2011/may/10/max-mosley-loses-european-privacy-case>>
- VOORHOOF, Dirk. *European Court of Human Rights – Case of Feldek v. Slovakia* [online]. IRIS Merlin [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://merlin.obs.coe.int/iris/2001/8/article3.en.html>>

- WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. 931 s. ISBN 978-80-7357-750-6
- WARREN, Samuel; BRANDEIS, Louis. The right to privacy. *Harvard Law Review* [online], 1890, V. IV., No. 5 [cit. 1. března 2016].
- WATKINS, Richard Charles. *Fame and the right to privacy* [online]. Academia [cit. 10. března 2016]. Dostupné na http://www.academia.edu/5140305/Fame_and_the_Right_to_Privacy

Právní předpisy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, publikován ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů
- Listina základních práv Evropské unie
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

- Rozhodnutí Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986
- Rozhodnutí Oberschlick proti Rakousku (č. 1) ze dne 23. května 1991
- Rozhodnutí ve věci Prager a Oberschlick proti Rakousku ze dne 26. dubna 1995
- Rozhodnutí Oberschlick proti Rakousku (č. 2) ze dne 1. července 1997

- Rozhodnutí Feldek proti Slovensku ze dne 12. července 2001
- Rozhodnutí Von Hannover proti Německu ze dne 24. června 2004
- Rozhodnutí Hachette Filipacchi Associés proti Francii ze dne 14. června 2007
- Rozhodnutí Mosley proti Spojenému království ze dne 10. května 2011
- Rozhodnutí ve věci Axel Springer AG proti Německu ze dne 7. února 2012
- Nález Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. října 1944
- Nález I. ÚS 156/99 ze dne 8. února 2000
- Nález I. ÚS 367/03 ze dne 15. března 2005
- Nález I. ÚS 453/03 ze dne 11. listopadu 2005
- Nález IV. ÚS 23/05 ze dne 17. července 2007
- Nález II. ÚS 468/03 ze dne 25. listopadu 2010
- Nález Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. března 2011
- Nález I. ÚS 2246/12 ze dne 17. dubna 2014
- Nález IV. ÚS 1511/13 ze dne 20. května 2014
- Nález II. ÚS 2051/14 ze dne 3. února 2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. července 1998, sp. zn. 24 C 47/97-79, ve znění opravného usnesení téhož soudu ze dne 14. srpna 1998, č.j. 24 C 47/97-86
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. června 1999, sp. zn. 1 Co 249/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2000, sp. zn. 30 Cdo 2304/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2012, sp.zn. 30 Cdo 3770/2011 , uveřejněné pod č. 31/ 2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Jiné zdroje:

- Statistika přehledu četnosti všech příjmení v České republice uveřejněná na webových stránkách Ministerstva vnitra České republiky < <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>> [aktualizováno ke dni 2. 2. 2016]

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá přípustnou mírou zásahů do práva na soukromí osob veřejného zájmu. Text práce je rozdělen do čtyř kapitol. První kapitola vymezuje právo na soukromí, včetně jeho právního zakotvení v mezinárodních, evropských i vnitrostátních předpisech. Druhá kapitola se zabývá omezeností práva na soukromí a svobody projevu, přičemž pojednává i o testech, které ESLP a Ústavní soud ČR používají pro posuzování zásahů do základních práv a svobod. Ve třetí kapitole jsou podrobně rozebírána kritéria tzv. Axel Springer testu. V poslední kapitole jsou analyzována vybraná rozhodnutí z rozhodovací činnosti ESLP a českých soudů, převážně Ústavního soudu ČR.

Abstract

This diploma thesis is focused on an admissible extent of limitation of the right of privacy of persons of public interest. Thesis is divided into four chapters. First chapter is describing the right of privacy, including its background under international, European and national legislation. Second chapter is concerned with limitability of right of privacy and freedom of speech, while it is also dealing with tests used by ECHR and the Constitutional Court of the Czech Republic also to deal with disputes concerning right of privacy and freedom of speech. In third chapter there is an analysis of criteria of “Axel Springer test”. In last chapter there is an analysis of judgments of ECHR and the Czech courts, mainly judgments of The Constitutional Court of the Czech Republic.

Klíčová slova

Právo na soukromí, právo na informační sebeurčení, osobní údaje, osoba veřejného zájmu, svoboda projevu, Ústavní soud, přípustná míra zásahu do soukromí

Key words

Right of privacy, right of informational self-determination, personal data, persons of public interest, freedom of expression, Constitutional court, admissible extent of limitation of the right of privacy, European Court of Human Rights, European Convention of Human Rights,